RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 67.

Söndagen den 16 maj.

Kl. 2 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1909 den 15 maj, sedan ledamoten af Riksdagens Första Kammare Sixten von Friesen i skrifvelse den 4 innevarande månad, med förmälan att han blifvit af Kungl. Maj:t förordnad att under en tid af tre år från och med den 14 i samma månad vara fullmäktig för riksbanken, från och med sistnämnda dag afsagt sig det honom af Riksdagen den 23 mars 1908 lämnade uppdrag att vara fullmäktig i riksbanken, sammanträdde kamrarnas valmän för att anställa fyllnadsval af en fullmäktig i riksbanken för återstående delen af valperioden 1908—1911; och befanns efter valets slut därtill hafva blifvit utsedd

förste suppleanten för fullmäktige i riksbanken, riksbankskamreraren Rudolf Emil Norberg ..... med 48 röster.

I enlighet med det valmännen lämnade uppdrag företogs därefter jämväl val af en suppleant för Riksdagens fullmäktige i riksbanken efter herr R. E. Norberg för tiden från valet till dess nytt val under år 1910 försiggått; och befanns efter valets slut därtill hafva blifvit utsedd

ledamoten af Riksdagens Andra kammare herr Sven Theodor Palme ..... med 48 röster.

A. Hansson i Solberga. Johan Beck-Friis.
Herman Behm. Johan Ekman.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, beslöt kammaren, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af kammarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna afgifva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrifvelse till Konungen med anmälan om de försiggångna valen, dels ock till den paragraf, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 11 samt 202—205.

§ 4.

Bevillningsutskottets härpå föredragna memorial, n:o 31, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets memorial n:o 27, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets betänkande n:o 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrifning m. m. äfvensom en i ämnet väckt motion, lades till handlingarna.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:is 7 och 8, lagutskottets utlåtanden n:is 71 och 72, Första Kammarens protokollsutdrag n:o 349, Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 41 och 42 samt Andra Kammarens kanslideputerades utlåtande n:o 1.

§ 6.

Ordet lämnades härefter på begäran till:

Herr Andersson i Skifarp, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Jag ber att få anhålla att kammaren ville besluta, att på föredragningslistan för måndagens plenum skola först uppföras statsutskottets utlåtande n:o 11, därefter statsutskottets ut-

låtanden n:is 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200 och 201 i nu nämnd ordning, därefter sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 9, statsutskottets utlåtande n:o 202, Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 40 och sedan öfriga ärenden i den ordning, hvari de nu stå på dagens föredragningslista.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta yrkande.

Vidare anförde:

Herr Lindhagen: Ja, jag förstår mycket väl, att den nu ifrågasatta omflyttningen af ordningen för ärendenas föredragning afser att bereda kammaren tillfälle att om fredag få gemensamt votera om allt, som behöfver blifva föremål för gemensam votering. Jag ber emellertid att få fästa kammarens uppmärksamhet på att lika viktigt, som det är, att hinna med de gemensamma voteringarna så fort som möjligt, lika viktigt, om icke ännu viktigare, är det kanske, att kammarens ledamöter få tillfälle att talrikt vara närvarande, för den händelse det skulle kräfvas sammanjämkning i sådana frågor, där gemensam votering icke kan ifrågakomma. Jag vill icke gentemot den framställning, som här gjorts, framställa något särskildt yrkande. Men jag hoppas, att icke samtliga ledamöter resa sin väg efter de gemensamma voteringarna om fredag och lämna sammanjämkningarna åt sitt öde.

Häruti instämde herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Persson* i Tällberg och *Zetterstrand*.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll hvad herr Andersson i Skifarp föreslagit.

§ 7.

Härpå begärdes ordet af:

Herr Lindhagen, som yttrade: 1906 års Riksdag gjorde en framställning till Kungl. Maj:t om utredning och förslag rörande fast anställning för personer, som voro hos statens ämbetsverk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål och dylika sysslor. *Interpellation.*

Åtskillig utredning i ärendet har sedan veterligen ägt rum. Men riksdagarna gå utan att, trots mångahanda förespeglingar, detta utredningsarbete tager form och kommer med någon glimt af förhoppning för dem saken gäller. Tvärtom regleras lönerna i det ena ämbetsverket efter det andra utan att dessa statstjänare tagas med. Hvad senast i år uti förslaget till löneregle-

Interpellation. (Forts).

ring för hofrätterna yttras om skrifbiträdena därstädes, är ingalunda ägnadt att särskildt glädja dem. Ännu längre borta är man således från uppfyllelsen af dessa statstjänares naturliga önskan att snart samtidigt erhålla fast anställning utan afvaktan på successiva löneregleringar för de olika verken.

Denna oroande väntan medför också en oskälig förlängning mångenstädes af en tjänstgöring under särdeles betryckta förhållanden och ett omintetgörande af många gamla utslitna biträdens förhoppningar att kunna komma med i den nya ordningen, och därigenom erhålla en välförtjänt pension.

Jag vågar därför med stöd af en allmän önskan bland ifrågavarande biträden anhålla om kammarens tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande fråga:

»Har Riksdagen, såvidt på herr statsrådet ankommer, att emotse ett regeringsförslag rörande fast anställning för skrifbiträden och deras vederlikar hos statens ämbetsverk och myndigheter; och i fall så är händelsen, vågar man emotse detta förslag till nästkommande års riksdag?»

Herr Lindhagens ifrågavarande anhållan blef af kammaren bifallen.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,26 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Måndagen den 17 maj.

Klockan 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande maj.

§ 2.

Till afgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1:o) och 2:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Om höjda pensionsbelopp för vaktmästarne vid intendenturkåren m. m.

Vid föredragning härpå af *punkten 3:o)*, angående en af herr *Röing* väckt motion om höjda pensionsbelopp för vaktmästarne vid intendenturkåren m. m., lämnades på begäran ordet till

Herr Röing, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Visserligen har statsutskottet afstyrkt min motion i föreliggande punkt, men å andra sidan uti sin motivering i hufvudsak ställt sig på samma ståndpunkt, som jag förfäktat i motionen. Jag kan icke annat än vara statsutskottet synnerligen tacksam för detta. Enligt kungl. brefvet af den 26 januari 1904 tillkommer det dessa vaktmästare efter uppnådda 60 lefnadsår en pension af 124 kronor. Statsutskottet anser, i likhet med mig såsom motionär, att detta belopp är alldeles för lågt, men statsutskottet har icke velat tillstyrka min motion därför, att frågan om en ökad pension är under utredning. Jag har kännedom om denna utredning och jag har äfven framhållit det i min motion. Men anledningen hvarför jag, trots att denna utredning pågick, föreslog, att dessa två vaktmästare skulle provisoriskt erhålla en pension af 500 kronor, var den, att enligt svensk författningssamling för år 1904, bihang n:o 19, dessa vaktmästare ägde rätt att kvarstå i tjänst endast till fyllda 65 år. Nu säger emellertid statsutskottet, att dessa två vaktmästare möjligen skulle kunna

Om höjda pensionsbelopp för vaktmästarne vid intendenturkåren m. m. (Forts.)

bibehållas i tjänst efter uppnådda 65 år och att dessa vaktmästare böra komma i åtnjutande af den förhöjda pension, som för ifrågavarande personal kan blifva bestämd. Jag hoppas, att, när denna fråga förekommer till afgörande inom regeringen, herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet tager hänsyn till detta statsutskottets uttalande. Jag vill samtidigt uttala den förhoppning, att den utredning, som pågår rörande såväl dessa vaktmästares löneförmåner som deras pensionsförhållanden, snarast möjligt måtte bli färdig, och att man till en annan riksdag har anledning att hoppas på en kungl. proposition i ämnet. Skulle utredningen visa, att dessa vaktmästares pensionsfråga bör lösas på sådant sätt, att tillfälle beredes dem, liksom andra liknande befattningsinnehafvare, att vinna inträde i arméns pensions- samt änke- och pupillkassa, ber jag att få uttala såsom ett önskemål, att det äger rum efter samma proportion som för en sergeant af andra klassen.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4:o)—15:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. ändring i reglementet för folkskollärarnes pensionsinrättning.

Vidare föredrogs *punkten 16:o),* angående en af herr *Sundström* väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring i reglementet för folkskollärarnes pensionsinrättning; och begärdes ordet därvid af

Herr Sundström, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har genom denna min motion tillåtit mig att under kammarens ompröfning draga ett ärende, som visserligen icke är af någon större och vidtomfattande natur, men som icke desto mindre är ytterst behjärtansvärdt. Det gäller nämligen att lätta utsikterna till pensions erhållande för en del af vår folkskolas lärarepersonal.

Enligt bestämmelserna i den nya stat, som bestämdes vid den sista löneregleringen för folkskolans lärarpersonal, äro tjänsteinnehafvarne skyldiga att afgå ur tjänsten vid 60 års ålder. Under vanliga och normala förhållanden böra de stadgade 30 tjänståren vid den tiden vara för alla uppnådda. Seminariestadgan föreskrifver nämligen, att inträde vid seminarium ej kan erhållas senare än vid 26 års ålder. Då kursen är fyraårig, kan således tjänståren börja vid 30 år och vara uppnådda vid 60 år.

Men nu gifver stadgarna rörande seminarierna anledning till undantag från denna regel uti två fall, såsom jag uti motionen

Ang. ändring i reglementet för folkskollärarnes pensionsinrättning. (Forts.)

påpekat. *Dels* kan en lärare eller lärarinna, som under flera år med goda vitsord tjänstgjort på eget ansvar vid småskola eller folkskola eller som på annat sätt ådagalagt synnerlig duglighet för lärarekallet, antagas till elev vid seminarium äfven vid högre ålder än 26 år, *dels* kan Kungl. Maj:t gifva en sådan småskolans lärare eller lärarinna med flerårig tjänstgöring i småskola tillstånd att utan genomgången kurs vid seminarium söka och innehafva befattning vid folkskola. I intet af dessa föreskrifna undantagsfall finnes någon viss högsta ålder föreskrifven.

Men dessa undantagsstadganden måste alltid draga de olägenheterna med sig, att de lärare eller lärarinnor, som medelst dem kommit in på folkskolans lärarbana, i mer eller mindre grad blifva försenade i sin tjänstårsberäkning. Jag har uti motionen omnämnt ett dylikt exempel, där en lärare vid 70 års ålder ännu har 10 år af sin tjänstgöringstid kvar, innan han är berättigad till full pension. Och detta, ehuru han kan visa tillbaka på en femtioårig verksamhet i skolans tjänst. Han erhöll nämligen inträde vid folkskolan genom dispens efter 29 års tjänstgöring vid småskolan.

Sedan min motion blef bekant, har till mig ingått flera skrifvelser från lärare, som befinna sig i ungefär liknande omständigheter. Så skrifver en lärare från Jämtland: »Jag började min bana som småskollärare ej långt efter min konfirmation i Kalls fjällbygder i västra Jämtland under synnerligen svåra omständigheter och tog vid 20 års ålder småskolelärareexamen vid länsseminariet i Östersund; tjänstgjorde därefter som lärare vid mindre folkskola förenad med gosslöjd samt som vikarie vid folkskola, förenad med organistbefattning, tillsammans 10 år. 1904 tog jag folkskollärar- och organistexamen i Härnösand och lyckades redan följande år få ordinarie anställning här i Alsen. Men nu har jag ej mera än fyra (säger fyra) tjänstår och är *fyrtio år gammal!* Samtidigt med mig vistades vid seminariet en man från Norrbotten hvilken var ändå äldre än jag». Och denne lärare tillägger: »Då vi tillika under vår småskollärartid inbetalt vår andel i småskollärarnes pensionskassa synes rimligheten fordra, att vi antingen må återfå hvad vi dit erlagt eller ännu hellre få beräkna som tjänstår, hvad som öfverstiger *fem* år af vår tjänstgöring med endast småskollärarexamen».

En annan lärare från Dalarne skrifver: »Från mitt 16:de till mitt 45 lefnadsår — således under 29 år — har jag tjänstgjort dels som småskollärare, dels som biträdande vikarie och extra ordinarie lärare vid flera folkskolor, tills jag den 1 juli 1901 på grund af Kungl. Maj:ts dispens erhöll fast anställning som ordinarie lärare vid Backa folkskola inom Rättviks skoldistrikt af Kopparbergs län. Jag räknar nu vid mina 53 lefnadsår alltså endast åtta tjänstår, oaktadt jag arbetat under 37 år i den

Ang. ändring i reglementet för folkskollärarnes pensionsinrättning. (Forts.)

allmänna undervisningens tjänst. Enligt nu gällande reglemente för folkskollärarnas pensionsinrättning erfordras således ytterligare 22 års tjänstgöring, för att jag skall komma i åtnjutande af hel pension, det vill säga först då jag uppnått 75 års ålder, hvilket torde blifva omöjligt. Alla de afgifter, jag under de många åren erlagt till småskollärarnas m. fl:s ålderdomsunderstödsanstalt, äro ju nu, så att säga, förverkade. Att häri ligger en orättvisa och följaktligen en lucka i lagstiftningen är uppenbart». Han tillägger: »Jag känner ganska många lärare inom detta län, som befinna sig i samma ogynnsamma belägenhet».

En tredje skrifver: »Jag har efter åtta månaders seminariekurs i Falun tjänstgjort inom småskolan fem år, såsom biträdande lärare vid folkskola tolf och ett halft år och såsom vikarierande lärare i folkskolans högre afdelning på grund af inspektörens förordnande ett och ett halft år, tillsammans nitton år. Därefter sökte jag år 1899 Kungl. Maj:ts tillstånd att få söka och innehafva folkskollärartjänst och erhöll sådant med villkor, att jag vid ett statens seminarium å tid, då afgångsexamen anställdes, äfven aflade examen. Detta gjorde jag i Uppsala 1900 och har sedan dess haft ordinarie anställning». Han tillägger: »Att fortsätta med en tjugoårig verksamhet, då man uppnått vanlig pensionsålder, är nästan otänkbart».

Nu har det synts mig som om billighet borde bjuda, att det uti pensionsreglementet funnes några undantagsbestämmelser, hvarigenom dessa tjänsteinnehafvare kunde beredas pension, utan att de stadgade 30 tjänståren blifvit uppnådda. Det är dock en orättvisa, som icke kan bortresoneras, att dessa lärare och lärarinnor först skola förlora sin rätt i småskollärarnes ålderdomsunderstödsanstalt, utan att återfå sina där inbetalda afgifter, och därtill hafva så ytterst små utsikter att få pension på ålderns dagar uti folkskollärarnes pensionsinrättning. Jag kan för min del icke lika lättvindigt som statsutskottet affärda dessa lärares och lärarinnors kraf på rättvis behandling, då utskottet kategoriskt förklarar, att det icke genom min framställning blifvit öfvertygadt om lämpligheten af att undantagsbestämmelser i af motionären antydd riktning borde införas uti pensionsreglementet.

Jag kan ej bedöma saken på annat sätt än att då undantagsbestämmelser finnas i det ena fallet, så böra de finnas i det andra. Och vill man icke erkänna detta, ja, då skall såväl undantagsbestämmelsen i seminariestadgans § 33 som Kungl. Maj:ts rätt att meddela dispens från folkskollärarexamen borttagas.

Nu har jag föreslagit, att Riksdagen skulle genom skrifvelse till Kungl. Maj:t begära en utredning jämte förslag om ändring i pensionsreglementet i detta hänseende. Man kan ju tänka sig antingen saken ordnad så, att en sådan lärare kunde få räkna sig någon viss del af sin tjänstgöring vid småskolan till godo, eller ock att han finge afgå tidigare än vid den föreskrifna

Ang. ändring i reglementet för folkskollärarnes pensionsinrättning. (Forts.)

tjänsteåldern mot erläggande af vissa afgifter. För mig var det omöjligt att säga, hvilketdera vore lämpligast. Likaledes föreställer jag mig, att andra med frågan sammanhörande omständigheter borde komma under ompröfning. Jag vågade således icke formulera något förslag annat än om en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Häraf har nu utskottet bildat sitt andra skäl till min motions afstyrkande. Det säger nämligen: »synnerligast som motionären icke gifvit någon anvisning om undantagsbestämmelsernas lydelse». Härpå svarar jag, att jag i mitt skrifvelseförslag begärt, att Kungl. Maj:t efter utredning skulle framlägga sådant förslag till lydelse af undantagsbestämmelserna och att jag hvarken kunde eller ville göra det i så fall.

Frågan förefaller mig vara så af rättvisa och billighet påkallad, att jag hade god lust att framställa yrkande på bifall till min motion. Några af utskottets ledamöter ha emellertid i dag på morgonen underrättat mig om, att det inom utskottet förefunnits vissa betänkligheter i ett visst annat formellt hänseende rörande min motion, och jag skall därför, då jag har den föreställningen, att man inom utskottet, trots dess korta afstyrkande motivering, ändock behjärtat saken, icke framställa något yrkande. Men på samma gång vill jag förklara, att jag möjligen en annan gång skall återkomma med densamma och då framställa samma yrkande kanske med någon annan formulering.

Herr talman! Jag har således för närvarande icke något yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 17:o) och 18:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren.

Punkten 19:o), angående beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektören P. S. Wieselgren,

Uti punkt 14 af tionde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att generaldirektören i fångvårdsstyrelsen Per Sigfrid Wieselgren måtte såsom tjänstår för åtnjutande af pension å allmänna indragningsstaten enligt kungl. brefvet den 1 juni 1877 få räkna sig till godo den tid, under hvilken han varit i tjänst vid poliskammaren och rådhusrätten i Göteborg.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte medgifva, att generaldirektören i fångvårdsstyrelsen Per Sigfrid Wieselgren finge från och med månaden näst efter den, hvarunder han

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren.

(Forts.)

afginge från nämnda generaldirektörsbefattning, å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till det belopp, hvartill afkortad pension enligt lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907 skulle uppgå, därest denna lag vore å honom tillämplig.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Billing, A. T. Odelberg, Fränckel,* grefve *Klingspor*, friherre *Falkenberg,* friherre *Gripenstedt, Paulson,* grefve *Taube, Wijkander, Wrangel* och *Aaby Ericsson,* hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen medgåfve, att generaldirektören i fångvårdsstyrelsen Per Sigfrid Wieselgren finge från och med månaden näst efter den, hvarunder han afginge från nämnda generaldirektörsbefattning, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en pension å 6,000 kronor.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Leander, som yttrade: Det är med någon tvekan jag tager till orda i denna fråga, icke därför att det är mig oangenämt att tala till förmån för den person det här gäller, utan med hänsyn till den farhågan, att någon här skulle få den tanken, att jag talar liksom på beställning. Tillåt mig dock få försäkra, att detta ingalunda är förhållandet, utan att det sker af fri drift.

Hvad nu själfva frågan angår, så har generaldirektör Wieselgren allt sedan 1885 med förståelse, insikt och aldrig svikande intresse skött sin alltid mödosamma men långt ifrån alltid angenäma plats som fångvårdschef. Utskottet säger ju också, att han på grund af sin långvariga tjänstgöring såsom generaldirektör i fångvårdsstyrelsen och sina därvid ådagalagda förtjänster om fångvården bör komma i åtnjutande af pension å allmänna indragningsstaten. Innan han tillträdde denna sin befattning, hade han en femtonårig tjänstemannabana bakom sig, såsom vi finna af handlingarna, och hade dessutom ägnat sig åt offentliga värf, bland annat såsom riksdagsman i denna kammare.

På grund af det säregna förhållandet hos oss, att anställning i rådhusrätt och poliskammare, ehuru offentliga och af statsmyndigheterna kontrollerade befattningar, dock icke anses såsom statstjänst, har statskontoret emellertid icke kunnat tillstyrka, att generaldirektör Wieselgren, trots de 39 tjänståren, erhåller pension i vanlig ordning, och därför har nu frågan kommit inför Riksdagen.

Hade de år, han tjänstgjort i Göteborg, kunnat räknas honom till godo, hade han varit berättigad att uppbära i pension

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

6,200 kronor. Med hänsyn därtill och äfven med fästadt afseende därvid, att pensionen är för generaldirektör Wieselgrens existens, under hans återstående lifstid, nästan uteslutande det enda, som han har att bygga på, så ha 11 ledamöter från Första Kammaren inom utskottet i reservation yrkat, att han skulle erhålla en pension af 6,000 kronor. Det är väl icke något tvifvel underkastadt, att Första Kammaren kommer att besluta i öfverensstämmelse med reservationen, och här tror jag icke det vore någon fara, om Andra Kammaren ville följa Första Kammaren, utan att det tvärtom vore högeligen önskligt, ty då slapp frågan att blifva föremål för gemensam votering. En dylik beredvillighet från denna kammare skulle utgöra ett angenämt minne för den gamle fångvårdschefen och riksdagsveteranen. Som sagdt behöfver man icke befara några farliga konsekvenser af ett dylikt beslut, ty ett sådant fall som detta förekommer mycket sällan. Det är ju också klart, att det måste anses såsom en stor fördel för staten, om den för en och annan kräfvande post kan förvärfva en person med skicklighet och förmåga, som tilläfventyrs förut ägnat sig åt enskilda värf. Men skall detta kunna ske, så måste också staten visa tillmötesgående, ty i annat fall får staten nöja sig med medelmåttor, under det att de enskilda, som bjuda bättre villkor, ha försteg och komma att suga till sig förmågorna.

Det har icke varit någon ekonomisk vinst för generaldirektör Wieselgren att utbyta sin rådmansbefattning i Göteborg mot platsen som fångvårdschef. Denna senare plats har dessutom åsamkat honom bra mycket mera oro och bekymmer, än om han stannat kvar i Göteborg. Jag anser, att kammaren bör fästa afseende därvid, då den nu går att besluta om pension för den gamle tjänstemannen, som numera är sjuklig och på grund af nedsatta krafter anser det vara sin plikt att draga sig tillbaka för att lämna rum åt en yngre förmåga.

Det är väl kanske lönlöst och torde kanske till och med anses såsom oklokt att söka spjärna mot udden, när nu alla utskottsledamöterna från denna kammare stå eniga om det beslut, hvartill utskottet kommit. Men icke desto mindre tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den af herr Billing m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

Med herr Leander förenade sig herr Thavenius.

Herr Byström: Herr talman! Den föregående talaren tyckte det icke vara så trefligt att yttra sig i den här frågan, då det kunde anses, som om han gjorde det på beställning. Detta kan väl åtminstone icke sägas om mig, ty jag har icke någon sådan beställning vid det verk, som generaldirektör S. Wieselgren är chef för, som den föregående talaren. Emellertid har jag den

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

uppfattningen, att man bör bifalla reservationen i den här punkten.

Utskottet säger på sid. 167 uti ifrågavarande betänkande, att generaldirektör Wieselgren gjort sig synnerligen förtjänt inom det verk, som han varit chef för, eller inom fångvården, och att utskottet anser, att han bör ha pension från allmänna indragningsstaten, när han lämnar den befattning han nu har.

Så säger föredragande departementschefen, såsom vi finna på sid. 166 i utskottets utlåtande, att de befattningar, som sökanden haft den tid, då han icke var direkt anställd i statens tjänst, vore af den beskaffenhet, att de kunde ganska nära jämställas med verklig statstjänst. Detta synes mig tala för att herr Wieselgren må få det högre pensionsbeloppet. Om emellertid man skulle anse, att bestämmelserna ej lämpligen skulle tillåta detta, så bör man betänka, att här är ett fall, då man kunde göra något litet undantag från den s. k. vanliga regeln för bestämmandet af pensioner. Jag tycker, att man skulle hellre kunna följa den omnämnda förordningen af 1877 än att alltför strängt hålla sig till den i utlåtandet citerade, som är af 1907.

Generaldirektör Wieselgren har utom sin statstjänst och sin långa riksdagsmannabana också gjort stora inlägg på nykterhetsområdet, där han blef sin berömde faders efterträdare, och det kan icke bestridas, att han här varit af stor betydelse. Han har länge varit ledaren af Svenska nykterhetssällskapet.

Jag är icke omedveten om, att han under vissa tider af detta sitt arbete kommit något litet i delo med de mera ifriga absolutistiska nykterhetsvännerna, men, när man efteråt söker se på saken med en mera vidgad blick, finner man kanske att äfven då förtjänster framträdt hos Wieselgren, som man bör erkänna. Genom sin verksamhet som skriftställare har han utmärkt sig som en förtjänt man. Svenska nykterhetsrörelsen har han bland annat sålunda bidragit till att göra känd äfven i utlandet.

Hur jag än ser på den här saken, förefaller det mig, att man skulle kunna bifalla den reservation, som är bifogad denna punkt.

Som herrarne veta, har jag icke någon egentlig medbestämmanderätt i statsutskottet, utan jag är en liten enkel suppleant där. Hade det emellertid varit så, att jag haft tillfälle att sitta i utskottet, då detta ärende behandlades, skulle naturligtvis den synpunkt, jag nu framhållit, också gjort sig i någon mån gällande där, åtminstone skulle jag ha satt mitt namn t. o. m. bland dessa uteslutande förstakammarledamöter, hvilkas namn stå under reservationen.

Riksdagen har ju någon gång förut haft skäl att i härmed jämförliga fall gå ifrån de stränga bestämmelserna i pensionshänseende och beviljat pensioner. Därför synes det mig vara skäl att antaga, att den omständigheten, att det här kanske stö-

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

ter litet emot den allmänna bestämda regeln, icke nödvändigtvis utgör hinder för kammaren och Riksdagen att bifalla denna framställning om pension åt generaldirektör Wieselgren på 6,000 kronor. Det må ock framhållas, att han lider i betydande grad af svag hälsa, och det torde då icke vara fördelaktigt för verket att ställa det så, att han knappast skulle kunna lämna detsamma, ehuru hans krafter numera icke räcka till att sköta det ansvarsfulla kall, som hans nuvarande befattning medför. Då det således äfven från den synpunkten vore fördelaktigt, att man bifölle den högre pensionen, så att en nyare och starkare kraft får ta vid, där generaldirektör Wieselgren slutat eller skall sluta, anser jag mig hafva tillräckliga skäl att yrka bifall till reservationen, hvilket jag härmed, herr talman, ber att få göra.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! De bägge föregående talarne ha vädjat till de undantagsfall, som mången gång bruka förekomma vid besluts fattande under denna hufvudtitel. Och det är ju tydligt, att i de frågor, som här föreligga, kommer man mången gång i konflikt med formerna, då man skall försöka att tillgodose, hvad som oundgängligen är af behofvet påkalladt vid utdelandet af pensionen. Hvad som för oss i utskottet varit afgörande vid bedömande af den fråga, som här föreligger, är, att det här icke allenast gäller att tillgodose en enskild tjänstemans anspråk på pension, utan att det här också gäller, huruvida man skall fastslå den principen, att en kommunal tjänst kan vara berättigad att medtagas vid bestämmandet och beräknandet af pension till en statens tjänsteman. Det är detta, som, såvidt jag kan se, är hufvudsynpunkten vid bedömandet af denna fråga. Jag tror icke, att det finns någon inom utskottet, som haft någon som helst afsikt att ställa sig afvisande mot det här framställda förslaget, därför att det gäller den eller den personen. När nu den förste talaren sade, att den ifrågavarande personen har ingenting annat att lefva på än det pensionsbelopp, som han kan bli tilldelad här, så må jag säga det, att ett bifall till utskottets förslag ju i alla fall innebär, att han skulle få en pension af 4,600 kronor årligen och något därutöfver.

Den siste talaren anförde, att generaldirektör Wieselgren varit en förkämpe för nykterheten och att han hade en lång riksdagsmannabana bakom sig. Men *det* kan väl icke anses vara några bärande motiv för att tilldela en person pension, att han förfäktat ett visst ideellt syfte. Det synes mig, att personens sinnelag i förening med hans nyktra vandel icke bör försvåra möjligheten för honom att existera, och att han mycket väl kan klara sig på 4,629 kronor om året. Men det är icke dessa synpunkter, som härvidlag egentligen äro de bärande, utan frågan gäller väl, om vi verkligen, då vi skola pensionera en person,

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

som efter att ha varit anställd i kommunal tjänst öfvergått till statstjänst, äfven vid beräkningen af pensionsbeloppets storlek skola medräkna den tjänstetid personen i fråga varit anställd i kommuns tjänst. Det framhölls här af den förste talaren, att generaldirektör Wieselgren på ett synnerligen förtjänstfullt sätt skött fångvårdsangelägenheterna i vårt land. Detta är jag den förste att erkänna. Jag hade härom dagen en anmärkning att rikta emot fångvårdsstyrelsen med anledning af dess sätt att behandla en viss fängelsebyggnadsfråga här i hufvudstaden, men det kan icke falla mig in att tro, att felet härvidlag berodde på generaldirektören i fångvårdsstyrelsen — tvärtom har jag hört, att generaldirektören just beträffande den saken nedlade mycket arbete på att tillvarataga statens intressen gentemot de andra intressen, som där spelade in. Men denna omständighet kan dock icke enligt mitt sätt att se saken utgöra någon anledning till att i detta fall, där det gäller en pension, som dock är så pass högt uppe på pensionsskalan som den nu af utskottet tillstyrkta, göra undantag från bestämmelserna i nu gällande pensionslag, hvilken ju antogs så sent som för två år sedan.

Vidare vill jag påpeka en annan sak, som här spelar in. Det är min lifliga öfvertygelse, att vi kanhända redan nästa år ha en löneregler ing genomförd för hela fångvårdsstaten, och om generaldirektör Wieselgren blott kvarstår till dess, blir det ju möjligt för honom att på grund däraf komma i åtnjutande af högre pension än 4,629 kronor.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet hufvudsakligen för att framställa en fråga till statsutskottets ledamöter, huru man skall tolka det slut, hvartill utskottet här kommit. Här angifves ju icke något bestämdt belopp, som skulle tillkomma generaldirektör Wieselgren vid hans afskedstagande. Det vore naturligtvis för kammaren af intresse att få veta, huru stort detta belopp egentligen skulle vara. Den siste ärade talaren har här nämnt en siffra, som skulle angifva den pension, som enligt statsutskottets förslag skulle tillkomma generaldirektör Wieselgren, och jag förmodar, att denna siffra, 4629, grundar sig på riktiga beräkningar; utskottet själft har icke uppgifvit något bestämdt belopp.

Jag kan mycket väl förstå den ståndpunkt, som statsutskottsmajoriteten i detta fall intagit. Statsutskottet äger naturligtvis att noga tillse, att i fråga om statens utgifter, således äfven pensioner, gällande lagar och författningar följas. Statsutskottsmajoriteten har emellertid redan gått vid sidan af de i nu förevarande afseende gifna bestämmelserna. Enligt desamma är nämligen generaldirektör Wieselgren icke berättigad till någon

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

pension alls, men utskottet har dock hemställt, att han skulle erhålla pension till det belopp, hvartill den enligt pensionslagen skulle uppgå, därest denna lag vore å honom tillämplig. Redan utskottet har således, som sagdt, gått något vid sidan om pensionslagens bestämmelser. Men då förefaller det mig egendomligt, att utskottet stannat vid ett afkortadt belopp och icke vetat, att generaldirektör Wieselgren skulle få komma i åtnjutande af den högre pension, som af Kungl. Maj:t föreslagits.

Det har sagts, att det här gäller en principfråga, nämligen huruvida en person, som varit anställd i en kommuns tjänst någon tid, skulle få tillgodoräkna sig denna tid vid beräknande af tjänstår för erhållande af pension utaf staten. En föregående talare har redan framhållit, att om personer, som från att ha haft anställning hos en kommun öfvergått till statstjänst, icke erhölle en dylik rätt ifråga om tjänstårsberäkningen, skulle staten icke kunna draga till sig förmågorna, utan gå miste om dem, och jag håller fullkomligt med denne talare därutinnan. Jag tror, att man bör se saken något mera i stort, än hvad utskottet här gjort. Äfven om en person under vissa år af sin tid såsom tjänsteman varit anställd i en kommuns tjänst, kan han ju i alla fall ha gagnat staten, och då bör icke denna tjänstgöring räknas honom till last utan tvärtom.

Det är ju ganska egendomligt detta, att därför att generaldirektör Wieselgren icke varit så lång tid i statens tjänst, han skulle få mindre pension än mången annan, trots det att han gagnat sitt fosterland så, som han gjort. Utan Riksdagens medverkan få ju samtliga statens tjänstemän, då de uppnått föreskrifven lefnadsålder och räkna erforderligt antal tjänstår, en viss pension i enlighet med pensionslagens bestämmelser. Det må ju så vara, men det inträffar mången gång, att de tjänstemän, som på detta sätt få en hög pension, icke uträttat så särdeles mycket under sin tjänstetid; de ha tagit saken lugnt, låtit sig lefva och stått kvar i tjänsten, till dess att de uppnått pensionsåldern. Men med tanke därpå förefaller det besynnerligt, att en man, hvilken, såsom alla äro eniga om att erkänna, på många sätt gagnat sitt fosterland, skulle få mindre pension än sina kolleger.

Jag behöfver icke här erinra om generaldirektör Wieselgrens lifsgärning; den har redan från olika synpunkter blifvit framhållen. Alla veta vi ju, att han såsom chef för det verk, för hvilket han nu i många år stått i spetsen, utöfvat en synnerligen gagnande verksamhet i flera afseenden. Han har städse intagit en human och självständig ställning; särskildt vill jag betona detta senare, och jag anser mig ha anledning att göra det med hänsyn till hvad jag här uttalade under dechargedebatten angående den villkorliga frigifningen, hvilken fråga jag uti en vid utskottets betänkande fogad reservation hade närmare berört.

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

Jag hade då tillfälle framhålla, hurusom chefen för fångvårdsstyrelsen i denna viktiga och af Andra Kammaren särskildt omhuldade fråga intagit en synnerligen självständig ställning, i det han alltid, när han ansett lagen det fordra, förordat villkorlig frigifning och städse velat, att denna lagbestämmelse skulle, visserligen med försiktighet, men dock med humanitet tillämpas. Han ställde sig i många fall i opposition mot regeringen, som ej villfor de förslag, som af fångvårdsstyrelsen framställdes. De skäl, som därvid regeringen hade, känner man icke, då man icke genom statsrådsprotokollen kan erhålla upplysning därom. Jag har försökt att personligen af generaldirektör Wieselgren få höra hvad han trodde om saken, men han hade sig ingenting bekant, utan stod som ett frågetecken inför regeringens förehafvanden i dessa frågor. Han har icke endast i denna utan i många andra frågor, särskildt i en fråga, som under förra året ådrog sig uppmärksamheten, visat sig hysa självständiga åsikter. Nu börjar ålderdomen äfven nalkas honom; nu finner han sig icke äga krafter nog att längre vidhålla sin tjänst, och då afspisas han därmed, att om han vill stå kvar ännu någon tid, bör han kunna hysa förhoppning om att få en någorlunda dräglig tillvaro på sin ålderdom, dock ej jämförlig med honom likställde kamraters, som samtidigt med honom komma att lämna den statstjänst de oafbrutet innehaft. Jag anser, att det vore en gärd af rättvisa, om kammaren bifölle Kungl. Maj:ts förslag, om den sålunda ville erkänna, att denne man gjort sig förtjänt af fosterlandet genom sin verksamhet på många områden. Det är sant, att i en fråga som denna får man ej egentligen fästa något afseende vid hvad han uträttat på andra områden, utan endast fästa sig vid den tjänst, för hvilken pension ifrågasättes. Men det kan ej hjälpas, att när det är fråga om att vid sidan af formella bestämmelser bereda en tryggad ålderdom för en ämbetsman, man åtminstone är mycket frestad att också taga i betraktande, hurudan personens lifsgärning äfven i öfrigt varit, och då denna person är af en så oförvitlig karaktär samt visat sig äga så framstående förmåga och uträttat så mycket som generaldirektör Wieselgren, så anser jag, att kammaren i detta fall bör visa, att den sätter sig öfver några paragrafer och förordningar och sätter rättvisan högre och i detta fall går in på att bevilja det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

Häruti instämde herr von *Schéele*.

Herr Leander: Herr talman! Jag vill icke förlänga diskussionen utan ber blott att få betona, att då staten för sin verksamhet dragit till sig denne person ifrån en god och väl aflönad befattning samt användt sig af hans arbetskraft, som

den förbrukat, jag anser det vara statens skyldighet att hålla honom skadeslös genom att gifva honom ett ordentligt vederlag. Ty staten har icke blott rättigheter utan äfven förpliktelser. Om den satsen hoppas jag, att vi alla äro ense. Jag vidhåller mitt yrkande.

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

Herr Christiernson: Herr talman! Det förhåller sig icke så, att staten tagit denne persons hela arbetstid i anspråk, utan en del af sin arbetskraft har han ägnat åt kommunal tjänst, och då anser jag, att staten kan äga rättighet att säga, att pensionen bör utgå i proportion till den tid, som han ägnat åt staten.

Jag begärde ordet närmast på grund af friherre Bondes anförande, som jag fann synnerligen olämpligt såsom motivering i en pensionsfråga. Han upphöjde till ledande princip helt enkelt, att det skulle vara politiska antipatier och sympatier, som skulle vara bestämmande för, huru man skulle ställa sig till en fråga som denna. Han framhöll, att generaldirektör Wieselgren visat sig vara självständig gentemot den senaste regeringen, den regering vi nu ha, och att han därför, såvidt jag förstod talaren rätt, borde erhålla den högre pensionen. Jag kan icke fatta, att detta är ett skäl som talar vare sig för eller mot härvidlag, utan jag anser, att en pensionsfråga bör behandlas som en fristående fråga, och allra minst bör den sammanknytas med friherre Bondes reservation vid dechargen.

Vidare talas det här så mycket om, att personen i fråga skött sin tjänst, och herr Byström har varit nog välvillig att i sin motivering säga, att han skött sin tjänst på ett »synnerligen» förtjänstfullt sätt. Men detta anser jag icke bör inverka på frågan, fastän det ju icke kan nekas, att han skött sin tjänst. Jag vill säga, att denne person ju är en förtroendeämbetsman, och om han icke sköter sin tjänst så får han gå utan vidare; därför kan det icke anföras som ett motiv här, att han skött sin tjänst, ty detta måste vara en förutsättning för att man skall kunna tala om att han skall erhålla någon pension. Det säges också, att man med hänsyn till konkurrensen från andra håll — här närmast kommunerna — måste se till, att en tjänsteman, som ifrån kommunens tjänst kommit in i statens vid senare ålder, vid sin afgång från statstjänsten erhåller lika stor pension, som om han vid unga år inträdt i statstjänst. Detta resonemang kan vara rimligt, då det gäller affärsföretag, och Riksdagen har också beaktat detta i fråga om de stora affärsverken. Vi få dock icke drifva denna sats på det sättet, att vi drifva den in absurdum, hvilket vi emellertid skulle göra, om vi tillämpa samma princip i fråga om dylik öfvergång till sådana verk, där det icke göres anspråk på särskild affärsbegåfning, särskild teknisk eller kommersiell ledarbegåfning. Vi stå väl i alla fall icke så lott-

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

lösa, att bland alla dessa hundratals tjänstemän inom verken icke skulle finnas någon eller några, som vore så kompetenta, att de kunde utnämnas till generaldirektörer uti verk af nu ifrågavarande slag, utan att vi i stället skulle få lof att gå öfver ån efter vatten och skaffa oss aspiranter bland personer, som voro anställda i kommunernas tjänst. Jag kan sålunda icke anse detta som något skäl. Och jag vill till kammarens beaktande framhålla som min åsikt, att alla dessa motiv för den högre pensionens beviljande — nämligen att personen i fråga varit synnerligen intresserad i nykterhetsfrågan och i detta afseende fortsatt traditionerna från sin fars tid, varit riksdagsveteran, suttit i denna kammare och visat sig vara självständig gentemot den nuvarande regeringen — dock icke äro några motiv, då det gäller en pensionsfråga. Och när vi ha en pensionslag, så skall den väl gälla något; det är väl icke meningen, att man skall fatta beslut i strid mot den, ty då är det onödigt att ha några pensionslagar alls, då kan hvarje pensionsfråga afgöras ur dessa synpunkter, nämligen antipati eller sympati gentemot den sittande regeringen eller majoriteten och så vidare, och då skulle också Riksdagen kunna bestämma pensionerna på grund af sympatier och antipatier. Detta finner jag vara ett synnerligen olämpligt tillvägagångssätt; och det vill jag säga, att när alla medlemmarna från Andra Kammaren i statsutskottet befinna sig på den ståndpunkt som utskottet intagit, detta dock visar, tycker jag — särskildt när man å andra sidan finner, att reservanterna allesammans äro ledamöter af Första Kammaren — att man där kanske låtit personliga sympatier vara utslagsgifvande, medan utskottets ståndpunkt varit den riktiga och fullt objektiva. Jag vill icke på något sätt meddela några interiörer, men säkert är, att den ståndpunkt, hvarpå reservanterna ställt sig, tillfredsställer nog icke ens dem själfva.

Då vi hafva en lag som skall reglera pensionsförhållandena och här icke kan vara tal om några ömmande omständigheter, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan, då jag anser, att denna lag icke bör vara en lag endast på papperet.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då statsutskottet tillstyrkt pension för denne man, säger man nu här, att statsutskottet gjort detta vid sidan af gällande bestämmelser. Detta vill jag för min del villigt erkänna, ty i nästan hvarje punkt af dessa öfver sjuttio, som det här är fråga om, där utskottet i en eller annan form tillstyrkt begäran om pensionsanslag, har detta skett på sidan om gifna bestämmelser. Detta blir särskildt klart, när man läser hvarje punkt för sig.

I nu föreliggande fall har man, i afseende på det pensionsbelopp, som borde tilldelas denne person, icke ansett det riktigt, att han, som icke ägde någon *rätt* att erhålla pension, skulle er-

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

hålla lika stor pension som de, hvilka hade dylik rätt. Huruvida utskottet funnit den rätta *siffran* är en sak, som man kan tvista om, men anledningen till att utskottet ställt sig på en sådan ståndpunkt som det gjort har varit, som sagdt, att denna person icke ansågs böra erhålla lika stor pension som de, som hade full rätt därtill. Herrarne torde erinra sig, att vid förra årets riksdag förelågo två pensionsförslag af samma natur som detta, ehuru med något mindre belopp, men utskottet resonerade då, som herrarna veta, på det sättet, att ehuru dessa personer icke hade rätt till pension ansåg sig utskottet likväl böra medgifva dem pension i alla fall på de grunder, som Riksdagen föreslagit och Kungl. Maj:t fastställt genom lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension; och detta utskottets förslag godkändes af denna kammare och äfven af Riksdagen i sin helhet. Nu vill man icke i fråga om den person, hvars pensionering, det nu gäller, följa dessa fastställda grunder. Jag kan dock icke se, att det finnes något enda skäl, som talar för, att man skulle frångå den princip, som Andra Kammaren i dylika fall alltid följt.

Nu har af samme talare, som jag syftar på, sagts, att utskottet icke *angifvit* det pensionsbelopp, som enligt utskottets förslag skulle utgå. Jag ber då att få erinra därom, att beträffande alla de personer, som ha rätt att få pension enligt lagen för civila tjänstinnehafvares rätt till pension, *säges* det icke ut, huru mycket de skola få, utan det tillkommer statskontoret att räkna ut, huru mycket hvar och en skall få, och detta får hvar och en veta genom pensionsbrefvet. På samma sätt skulle det vara med denne. Men statskontoret finge räkna ut, huru många tjänstår han har i statens tjänst, och sedan med hänsyn härtill bestämma pensionen. Har Riksdagen blott erkänt, att den ifrågavarande pensionslagen är tillämplig i ett sådant fall som detta, så får personen i fråga den pension, som han enligt denna lag bör få. Efter afdelningens och utskottets beräkning skulle han erhålla 4,600 kronor, och detta anser jag vara en ganska vacker pension för en person, som icke har rätt till någon pension alls. Statskontoret har nämligen sagt ifrån, att här föreligger icke ett sådant fall, där pensionsrätt kan tillerkännas annorlunda än genom särskild bestämmelse af Riksdagen.

Dessutom ber jag att få framhålla en annan sak. Om Riksdagen skulle besluta i öfverensstämmelse med utskottets förslag och mannen i fråga icke skulle afgå, därför att han endast tillerkänts det mindre pensionsbeloppet, så är det att märka, att — jag tar det för alldeles gifvet — nästa års Riksdag fastställer ny lönestat för fångvårdsstyrelsen, och då blifver den högsta pensionen för en tjänst sådan som den ifrågavarande 6,000 kronor. Men han skulle i alla fall icke kunna komma i åtnjutande af denna högsta pension enligt pensionslagens bestämmelse, då han

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

ju icke får räkna sig till godo den tid, han varit i kommunens tjänst. Han skulle visserligen erhålla två tjänstår mera och sålunda 300 kronor mera i pension än som här föreslagits, men han skulle aldrig komma upp till en pension af 6,000 kronor. Han kan nämligen icke, om och sedan den nya lönestaten blifvit fastställd för fångvårdsstyrelsen, komma att räkna 35 tjänstår i fångvårdens tjänst och sålunda icke heller, enligt pensionslagens bestämmelser, komma i åtnjutande af full pension af 6,000 kronor.

Att tillerkänna denne man en högre pension, än hvad statsutskottet velat tillerkänna honom, skulle vara att bryta med en hittills följd praxis. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till statsutskottets förslag.

Herr Palme: Herr talman! Jag anser, att vi i denna fråga icke böra taga hänsyn till generaldirektör Wieselgrens äfven af mig högt skattade karaktär och egenskaper. Lika litet få vi taga hänsyn till den del, han som framstående nykterhetsvän tagit i nykterhetsarbetet, och än mindre till den ställning, han kan ha intagit till den nuvarande regeringen eller någon annan regering. Vi få väl bedöma frågan sådan den är, nämligen en fråga om pension till en högt förtjänt ämbetsman. Jag kan för min del icke finna, att vi skola komma att träda de lagparagrafer för nära, som innehållas i pensionslagen, ifall vi bevilja det högre pensionsanslaget, ty jag håller före, att den tjänst, han förut beklädt vid Göteborgs rådhusrätt, mycket väl kan, i likhet med hvad förut bestämts beträffande borgmästaretjänst, räknas honom till godo. Det är statstjänst, som domarne i våra städer fylla, om de ock ej aflönas med statsmedel.

Jag yrkar därför, att det högre anslaget må beviljas.

Friherre Bonde: Herr talman! Endast ett par ord. Jag är mycket van vid, att mina anföranden bli missuppfattade, och äfven här har man missuppfattat mina ord på ett mycket egendomligt sätt. Det påstods af en talare — och en annan talare tycktes vara af samma mening — att jag skulle ha särskildt vitsordat generaldirektör Wieselgrens självständiga hållning gentemot den nuvarande regeringen. Jag har endast framhållit, att han i många frågor intagit en fullt självständig ställning, och jag hänvisade särskildt på en fråga, i hvilken han visat sig vilja på ett självständigt och humant sätt utöfva en af Riksdagen antagen lag. Jag känner naturligtvis ej hvilken ställning han intager till den nuvarande regeringen; jag hoppas likväl att den som i andra afseenden äfven är självständig. Att han icke är en regeringens motståndare, därom tror jag mig vara förvissad, för öfrigt har ju regeringen ansett sig böra förorda en pension för honom. Det synes mig emellertid, att man velat i mitt an-

förande inblanda politiska hänsyn, hvilket jag anser varit fullkomligt oberättigadt.

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

Herr Carl Persson framhöll, åtminstone såsom jag uppfattade det, att generaldirektör Wieselgren kunde stå kvar i sin tjänst ännu ett eller annat år och därmed, för den händelse en ny lönereglering skulle fastställas för fångvårdsstyrelsen, förmodligen också erhålla en något högre pension. Jag tror, att generaldirektör Wieselgrens hälsa är sådan, att han så snart som möjligt anser sig böra lämna sitt ämbete och att han därför icke gärna torde komma att kvarstå för att invänta en lönereglering och därmed följande högre pension. Men jag hemställer till kammaren om det ur sparsamhetssynpunkt vore lämpligt att han skulle förmås att stå kvar för att invänta den högre pension, som här varit på tal. Hvarför då icke bevilja denna pension med detsamma, då det erkänts och framhållits, att detta icke skulle möta oöfverstigliga hinder, just med hänsyn därtill, att denne man så lång tid varit i statens tjänst.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! Jag hoppas i likhet med en föregående talare på stockholmsbänken, att icke några personliga skäl må få göra sig gällande i denna fråga om pension åt generaldirektör Wieselgren. Och jag vill uppriktigt säga, att skulle personliga motiv här fått göra sig gällande, skulle jag gärna talat för det högre pensionsbeloppet. Men man måste fästa sig vid sådana grunder, som i en fråga som denna måste anses vara de riktiga, och då stödjer jag mig på lagen af 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension. Som herrarne känna lika väl som jag, har generaldirektör Wieselgren icke någon pensionsrätt alls. Men jag tror, att de flesta ha klart för sig, att då generaldirektör Wieselgren erhöll plats som generaldirektör, han fick visshet om, att när han lämnade denna sin befattning, han icke skulle behöfva göra det utan pension. Vi känna alltför väl till, att om en tjänsteman under någon längre tid beklädt en sådan befattning, som icke medför pensionsrätt, Riksdagen brukat bevilja honom pension. Nu är det ju så, att därest lönerna vid fångvårdsstaten blifvit reglerade och generaldirektör Wieselgren gått in på den nya staten, när pensionslagen antogs, hade han, om han nu lämnade sin befattning, erhållit en pension af 4,600 kronor men icke mera. Och jag kan icke neka till, att jag anser det vara rättvisast att generaldirektör Wieselgren icke erhåller en större pension än hvarje annan tjänsteman i hans ställning, som gått in på den nya staten.

Jag må säga, att huru jag än ser denna sak, så kan jag icke gå längre än utskottet föreslagit. Friherre Bonde nämnde nyss, att det kunde hända, att nästa år en lönereglering för

Ang. beräkning af tjänstår för pension åt generaldirektör P. S. Wieselgren. (Forts.)

fångvårdsstyrelsen komme till stånd och att generaldirektör Wieselgren då kunde få större pension. Jag vill för min del säga, att detta inverkar icke något alls på saken eller på det förslag, som utskottet framlagt. Statsutskottet utgår från den synpunkten, att *när* generaldirektör Wieselgren afgår, vare sig i år eller om ett eller två år, så får han det pensionsbelopp, som skulle tillfallit honom, om nya pensionslagen varit på honom tillämplig. Om sålunda generaldirektör Wieselgren icke afgår förrän om ett par år, så kan han i alla fall icke erhålla högre pension än 4,600 kronor. Pensionens storlek är sålunda beroende på pensionslagen och icke på en möjligen inträffande löneregler-ing för fångvårdsstyrelsen nästa år.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf nu propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den vid punkten af herr Billing m. fl. afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen hafva flertalets mening för sig. Votering begärdes likväl af friherre Bonde m. fl., i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 19:o) af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten af herr Billing m. fl. afgifna reservationen.

Omröstningen utvisade 155 ja mot 43 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 20:o) och 21:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. höjd pension åt förre vaktkonstapeln J. A. Winberg.

Punkten 22:o), angående höjd pension åt förre vaktkonstapeln J. A. Winberg.

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion,

Ang. höjd pension åt förre vaktkonstapeln J. A. Winberg. (Forts.)

n:o 61, hade herr *Lundgren* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att för f. d. vaktkonstapeln vid straffängelset å Varbergs f. d. fästning Johan August Winberg höja pensionen från 240 kronor till det belopp hvar och en af de tre äldste vaktkonstaplarne vid ofvannämnda straffängelse uppburit eller 320 kronor, jämte ett i betraktande af nuvarande höga lefnadskostnader skäligt tillägg af 80 kronor, eller tillsamman 400 kronor om året, och att detta belopp finge beräknas från början af innevarande år.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte medgifva, att förre vaktkonstapeln Johan August Winberg finge å allmänna indragningsstaten från och med år 1909 under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 80 kronor utöfver den pension å 240 kronor, som redan år 1886 blifvit honom tillerkänd.

Reservation hade afgifvits af herrar *Thorsson* och *Rydén*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte medgifva, att förre vaktkonstapeln Johan August Winberg finge å allmänna indragningsstaten från och med år 1909 under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 160 kronor utöfver den pension å 240 kronor, som redan år 1886 blifvit honom tillerkänd.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter

Herr Lundgren yttrade: Herr talman, mina herrar! Det gäller nu, som vi finna, ett litet tillägg af 160 kronor i pensionen för en gammal och sjuklig före detta vaktkonstapel Winberg. Han har fyllt 76 år och har varit i statens tjänst på Varbergs fästning i omkring 40 år.

När straffängelset på Varbergs fästning indrogs, föreslog Kungl. Maj:t, att de äldre vaktkonstaplarna skulle erhålla en pension af 400 kronor hvardera, och att Winberg, som hade färre tjänsteår och dessutom antogs få sysselsättning vid disciplinkompaniet, hvilket då skulle förflyttas till Varbergs fästning, skulle erhålla 300 kronor. Riksdagen nedsatte emellertid de föreslagna pensionsbeloppen till 320 kronor för de äldre och 240 kronor för Winberg. Det är att märka, att fulla pensionsbeloppet för vaktkonstapel utgjorde vid den tiden 450 kronor. Att ingen af dem erhöll full pension, berodde väl närmast därpå, att ingen innehade tillräckligt antal tjänstår.

Winberg tjänstgjorde därefter vid bevakningen för disciplinkompaniet, ända tills detta indrogs, och hade en aflöning af en krona om dagen i ett för allt. När disciplinkompaniet indrogs den 1 septemper 1897, hade han tjänstgjort i sammanlagdt 40 år, således vida längre tid än hans förra kamrater, som erhållit

Ang. höjd pension åt förre vaktkonstapeln J. A. Winberg. (Forts.)

320 kronors pension om året. Detta borde enligt mitt förmenande gjort honom berättigad till full pension, 450 kronor, såvida man ej vill räkna med det pensionsbelopp, som 1897 var gällande, nämligen 600 kronor; och pensionen borde väl rätteligen utgått från den 1 september 1897, då han slutade tjänstgöringen.

Nu är det snart 12 år sedan dess, utan att Winberg fått den förhöjning, som han hoppats på, och som han gjort sig väl förtjänt af. Då han nu är 76 år gammal, sjuklig och orkeslös samt har en likaledes åldrig hustru, och det således är två gamla människor, som skola lefva på pensionen, samt då vidare det ifrågasatts en tillökning af endast 160 kronor och jag anser att det är i hög grad behjärtansvärdt, att Riksdagen ger sitt hifall till denna lilla tillökning oafkortad, så tillåter jag mig, herr talman, att vördsamt yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till herrar Thorssons och Rydéns reservation.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet biföll kammaren den vid punkten af herrar Thorsson och Rydén afgifna reservationen.

Punkterna 23:o)—34:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pension åt arbetare vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori.

Punkten 35:o), angående pension för en del vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori anställda arbetsförmän och arbetare.

I en till Riksdagen den 26 mars innevarande år aflåten proposition, n:o 177, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att enhvar af arbetsförmännen vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori Per Erik Andersson och Anders Engblom samt arbetarna därstädes Alfred Grönlund, Carl Johan Lindström, Carl Oskar Vikstrand, Johan Vilhelm Hallgren, Olof Norrman, Carl Fredrik Östergren och August Carl Petter Johansson Sander finge under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 500 kronor, att utgå till Grönlund från och med den 1 januari 1908 och till enhvar af de öfriga från och med månaden näst efter den, under hvilken han erhållit afsked från gevärsfaktoriet.

Mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning hade utskottet ej haft annat att erinra än att utskottet ansett Grönlund böra komma i åtnjutande af pension först från och med den 1 januari 1909.

Efter punktens föredragning yttrade:

Ang. pension åt arbetare vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori. (Forts.)

Herr Kropp: Herr talman! Då herr krigsministern besvarade min interpellation angående vissa afskedanden af arbetare vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori, framhöll han, gentemot det då gjorda påpekandet af det oförsvarliga i statens tillvägagångssätt att sätta ålderstigna arbetare på bar backe, att han ville söka utverka pension åt nio stycken af de då uppsagda äldre arbetarne. Detta var, synes mig åtminstone, en af de centrala punkterna i herr statsrådets då afgifna svar, en punkt som för öfrigt i ganska hög grad bidrog till att förmildra omdömet om statens taktik som arbetsgifvare. Detta herr statsrådets då afgifna löfte har ock bidragit till, helt naturligt för öfrigt, att hos de arbetare, som denna fråga gällde, väcktes den förhoppningen, att de kanhända trots allt ändå skulle komma i åtnjutande af någon ringa ersättning för de många år, som de oförtrutet arbetat i statens tjänst. Denna förhoppning grusades emellertid, ty herr statsrådet fann sig sedermera på gifven anledning föranlåten att taga tillbaka sitt då afgifna löfte och, hvad mera är, påstå, att hans då fällda yttrande blifvit missförstådt och oriktigt anfördt till protokollet. Emellertid har nog herr statsrådets så fullkomligt klara yttrande icke blifvit missförstådt och ej heller oriktigt anfördt till protokollet, ty jag tror, att alla de af kammarens ledamöter, hvilka syntes i likhet med mig synnerligen uppmärksamt åhöra herr statsrådets anförande, kunna intyga och vittna, att herr statsrådet verkligen afgaf ett sådant löfte. Jag anser det vara högst betänkligt, att herr statsrådet inför kammaren lämnar uppgifter, hvilka sedermera icke befunnits vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande.

Men det var icke detta, som var hufvudskälet för, att jag begärde ordet i den nu föreliggande frågan. Nej, själfva motivet därför har varit, att statsutskottet ej kunnat gå med på Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt. Som vi finna, gäller det här en pension för nio stycken af de äldre arbetarne vid gevärsfaktoriet, däribland tvenne förmän. Kungl. Maj:t föreslår emellertid att till en arbetare, filaren Alfred Grönlund, må pension utgå från och med år 1908. Utskottet föreslår i stället, att den må utgå för Grönlund från och med den 1 januari 1909. Denne Grönlund har jag känt allt från den tid, år 1875 vill jag minnas, då jag själf var anställd vid gevärsfaktoriet. Han har under alla dessa år varit en mycket plikttrogen arbetare och fullgjort sina plikter och åligganden såväl mot staten som också mot sin familj. Han har nu emellertid af sjukdom blifvit förhindrad att under de två senaste åren kunna genom arbete försörja sig. Följden af detta har naturligtvis blifvit, att hans ekonomi undergräfts ganska betydligt. Att han oaktadt denna sin sjukdom har kunnat existera och draga sig fram, har varit beroende därpå, att hans kamrater vid gevärsfaktoriet lämnat frivilliga bidrag, men i ännu högre grad har det varit beroende därpå, att hans barn i Ame-

Ang. pension åt arbetare vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori. (Forts.)

rika — han har nämligen två barn där — så snart de fått klart för sig sin gamle faders betryckta ställning, hemsändt rätt afsevärda belopp till honom. Men den sjukdom han lider af, kronisk lungsjukdom vill jag minnas, har betydligt förvärrats, och sedan ett år tillbaka befinner han sig fullständigt fjättrad vid sjukbädden. Det är ju klart, att, då en sjukdom pågår en längre tid, de frivilliga bidragen börja alltmer sina; men, hvad värre är, bidragen, som han erhållit från sina barn i Amerika, ha fullständigt uteblifvit den sista tiden. Det kan ju tyckas vara hjärtlöst, men orsaken därtill är den, mina herrar, att genom den ekonomiska kris, som öfvergått Amerika, hans barn där blifvit arbetslösa och sålunda ej med bästa vilja i världen längre kunna sända sin far något understöd.

Jag kan sålunda, på grund af hvad jag i korthet yttrat, icke gå med på statsutskottets hemställan i denna punkt, utan tillåter jag mig, herr talman, att yrka afslag på denna hemställan och bifall till den af Kungl. Maj:t i ämnet väckta propositionen.

I detta anförande instämde herrar *Juhlin* och *Svensson* i Nyköping.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Malm: Herr talman! Jag har af den föregående talaren rent af blifvit beskylld för att hafva lämnat oriktiga uppgifter till Riksdagens Andra Kammare. Skulle emellertid någon genom de af mig lämnade uppgifterna fått en oriktig uppfattning af den sak, hvarom här är fråga, så vågar jag att till hvem det vara må här säga, att något sådant aldrig varit min afsikt. Denna fråga har ju varit före äfven i tidningarna; och i det svar, jag där lämnade, medgaf jag, att mitt uttalande kunde missförstås.

Hvad nu angår själfva saken, huruvida dessa nio arbetare, som skulle pensioneras, voro bland dem, som skulle afskedas, eller icke, så spelar den i verkligheten icke så stor roll; ty, såvidt jag kan se, hade, därest icke de nio till pension föreslagna arbetarna varit med ibland dem som skulle bibehållas, antalet af dem, som skulle afskedas, måst ytterligare ökas.

Jag vill sålunda upprepa, att, har det varit något misstag eller missförstånd, så har det icke varit beroende på något slags uppsåt från min sida.

Slutligen vill jag framhålla, att i enlighet med hvad jag här i kammaren uttalat, nämligen att jag ville göra hvad jag kunde för att bereda de afskedade arbete på annat håll, generalfälttygmästaren, som haft dessa arbetare under sin domvärjo, till mig ingifvit en skrifvelse, hvari han anmäler, att sedan han meddelat sig med alla honom underlydande verkstäder, det hade kunnat beredas plats under längre eller kortare tid åt, jag tror, nio arbetare, af hvilka dock endast fem velat mottaga arbete.

Herr Andersson i Skifarp: Den näst siste talaren förklarade, att han omöjligen kan vara med om statsutskottets förslag, att den för filaren Grönlund föreslagna pensionen skulle utgå från och med den 1 januari 1909 i stället för, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, från och med den 1 januari 1908. Statsutskottet har emellertid icke kunnat komma till något annat slut; ty, såvidt jag vet, har statsutskottet aldrig föreslagit några pensioner, som skulle sträcka sig flera år tillbaka i tiden. I det nu föreliggande fallet vill statsutskottet vara med om pension för hela innevarande år, men längre tillbaka har statsutskottet ansett sig icke kunna gå. Hvar skulle det för öfrigt sluta, om Riksdagen sloge in på en annan princip! Här se vi t. ex. i punkt 51, att det föreligger fråga om pension till en person uppe i Luleå, som redan för 8 år sedan lämnat sin tjänst; men icke kunde statsutskottet föreslå pension ända från den tiden, utan är pensionen beräknad endast från innevarande års början. På samma sätt här. Jag tror därför, att det enda riktiga är, att vi vid pensioners beviljande hålla oss till en öfverskådlig tid. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. pension åt arbetare vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori. (Forts.)

Herr Kropp: Herr talman! Jag skall endast be att få upplysa, att Första Kammaren redan antagit den kungl. propositionen.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet oförändrad; och blef Kungl. Maj:ts förslag af kammaren oförändradt bifallet.

Punkterna 36:o)—48:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49:o), angående tilläggspension åt rektorn J. Persson.

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson.

Uti en till Riksdagen den 22 januari innevarande år aflåten proposition n:o 54 hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att å allmänna indragningsstaten för före detta rektorn Jakob Persson uppföra en tilläggspension å fyrahundratjugu kronor årligen att utgå från och med den 1 september 1908.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Häremot hade herr *Starbäck* reserverat sig och förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

Punkten föredrogs, hvarefter ordet lämnades till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *Hammarskjöld,* som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid den omreglering af de allmänna läroverken, som ägde rum 1904, indrogos åtskilliga småläroverk och treklassiga pedagogier, och andra af de lägre elementarläroverken förvandlades från femklassiga elementarläroverk till sexklassiga samskolor. De personer, som voro rektorer vid de läroverk, hvilka underkastades förändring, befunnos icke alltid lämpliga att bli rektorer vid de ombildade läroverken, och emellanåt befunnos de icke villiga därtill. Sålunda inträffade det, att tre rektorer vid två-treklassiga läroverk genom Riksdagens beslut sattes på indragningsstat och fingo behålla hela sin lön oafkortad såsom pension. Vid Arboga läroverk, som förvandlades från femklassigt läroverk till sexklassig samskola, tillfrågades rektorn J. Persson, — väl bekant för kammarens äldre medlemmar från den tid, då han var riksdagsman, — om han ville öfvergå på ny stat och fortfarande stå kvar som rektor vid det ombildade läroverket, och han förklarade sig villig därtill. Rektor Persson har alltid åtnjutit anseende för att vara en mycket duglig skolman, och han kände sig ännu vid full vigör och ansåg sig bäst tjäna staten genom att fortfarande stå kvar såsom rektor. Han hade emellertid utan allt tvifvel, om han sagt nej till denna framställning och föredragit att bli satt på indragningsstat, varit berättigad att behålla sin lön som pension, och han hade i sådant fall erhållit 4,000 kronor i pension.

Genom den nya pensionslag, som af Riksdagen antogs efter det denna omreglering af läroverken ägt rum och efter det rektor Persson förklarat sig villig ingå på ny stat, kom han i en synnerligen ogynnsam ställning. Han har visserligen varit rektor vid läroverket i 25 år och har i ungefär sex år därutöfver varit lärare vid statens läroverk, men i tio år innan han kom i statens tjänst har han bestridt lärarebefattning i enskilda skolor och sådan tjänstgöring får han icke tillgodoräkna sig såsom tjänstår i statens tjänst. Han är således icke lagligen berättigad till större pension än $^{31}/_{35}$ af rektorspensionen enligt nu gällande stat. Hans pension har därigenom blifvit nedsatt till 3,280 kronor, medan han, om han icke beslutit sig för att stå kvar i tjänst och fortfarande tjäna staten, haft rätt till 4,000 kronor. Nu har han begärt, att erhålla en fyllnadspension af 420 kronor, så att hans pension skulle komma att uppgå till ett belopp af 3,700 kronor. Denna framställning är tillstyrkt af öfverstyrelsen och tillstyrkt af statskontoret, men är afstyrkt af statsutskottet. Jag förstår mycket väl det skäl, som varit bestämmande för statsutskottet, nämligen, att man icke vill göra undantag från gällande bestämmelser, och jag vill heller icke åberopa det skäl, som annars af statskontoret blifvit omnämdt, nämligen det pre-

cedensfall, vi hade förra året, då en lektor Johansson i Göteborg erhöll högre pension än han var berättigad till, ty här äro förhållandena icke fullt analoga, ehuru de mycket likna hvarandra. Jag vill endast åberopa, att det synes mig, att när rektor Persson, som är känd för att ha varit en mycket duglig skolman, på detta sätt genom sin villighet att fortfarande tjäna staten kommit i en synnerligen ogynnsam ställning, det vore billigt, att Riksdagen skulle tillmötesgå hans önskan och gifva honom denna tilläggspension af 420 kronor, så att hans pension skulle komma upp till 3,700 kronor.

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

Det kan ju svaras mig, att jag förlidet år i fråga om lektor Johansson yttrade, att såvidt jag kände det, fallet var alldeles enastående och att något liknande icke skulle kunna upprepas, men att jag det oaktadt kommer igen året efter med ett fall, som är någorlunda snarlikt. Ja, jag får säga, att jag icke då visste om detta fall, och jag kan icke gifva något bindande löfte från Kungl. Maj:ts sida, att det icke skulle ännu kunna letas upp något fall, hvilket jag dock icke tror, ehuru det alltid är tänkbart. Men äfven om så vore, att ännu ett sådant fall skulle komma i fråga, att det ännu en gång skulle begäras några hundra kronor extra af Riksdagen för att utjämna något, som synes mig vara en obillighet, ehuru fullkomligt öfverensstämmande med gällande författningar, så tycker jag icke, att Riksdagen behöfde taga det så hårdt eller känna sig därmed ha trampat lagen under fötterna.

Jag vågar därför hemställa, om icke kammaren skulle befinnas villig att, såsom redan ägt rum i Första Kammaren, öfvergå på Kungl. Maj:ts sida i föreliggande fall.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Statsutskottet har afstyrkt Kungl. Maj:ts framställning om fyllnadspension åt rektor Persson, och detta hufvudsakligen af det skälet, att utskottet anser, att Riksdagen bör efterlefva de lagar, som Riksdagen själf skrifver. Om Riksdagen och i synnerhet Andra Kammaren är benägen att undan för undan annullera bestämda lagar, så är det naturligt, att icke lagarne få det värde, som de äro afsedda att ha.

I fjol förelåg en med denna något så när likartad fråga, i hvilken kammaren biföll utskottets afslagsyrkande, ehuru Kungl. Maj:ts förslag sedermera genom gemensam votering vann Riksdagens bifall. Då framhölls det betänkliga i, att man året efter det, att en lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension blifvit antagen, icke läte denna lag gälla, utan beviljade undantag därifrån, ty detta kunde ha följder med sig för framtiden, som det blefve svårt att draga sig undan. Dessa skäl bemöttes i ett anförande från statsrådsbänken, ur hvilket jag skall be att få läsa upp blott hvad som rör denna sak. Sedan eckle-

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

siastikministern redogjort för hur det ställde sig för den person, det då gällde, och framhållit skälen för att bifalla den då föreliggande framställningen, säger han: »Enligt hvad öfverstyrelsen uppgifver, lärer det icke gärna vara tänkbart att, om denna begäran beviljas, detta skall kunna komma att framdeles åberopas såsom ett prejudikat och därmed föranleda onödiga utgifter för statsverket, utan fallet lär vara tämligen enastående. Det synes mig därför, som om kammaren icke skulle behöfva hysa några farhågor för farliga konsekvenser, om den härvidlag ville låta billighetsskälen tala». Oaktadt detta ecklesiastikministerns anförande framhölls det äfven af senare talare hvilka konsekvenser, som kunde följa af ett beslut att bifalla den dåvarande framställningen. Då uppträdde herr Starbäck, som nu är reservant, och ville gendrifva påståendet, att det skulle föreligga någon fara i att bifalla framställningen. Sedan han citerat hvad en föregående talare yttrat om dessa konsekvenser, säger han: »Jag medgifver emellertid, att hans — det vill säga den nämnda talarens — resonemang har ett starkare stöd däri, att det här skulle skapas ett precedensfall, som sedermera blefve användt ständigt och jämt och hvarigenom Riksdagen skulle blifva tvungen att bifalla andra liknande pensioner, därför att den bifallit denna. Jag tror dock icke, att det är på det sättet, och jag skall be att få visa hvarför. Såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framhållit, är det en sällsynt vacker meritlista, som vi här ha framför oss, och det har också min ärade vän på västgötabänken medgifvit. Och det har han alldeles rätt uti, att det naturligtvis icke duger att komma med dåliga betyg för en person, för hvilken man ifrågasätter ett sådant undantag som detta. Det är så långt ifrån, att jag påstår något dylikt, att jag tvärtom anser, att man bör komma med riktigt finfina betyg — det skall vara såsom det heter, när det gäller studentexamen, en laudaturskarl, det är fråga om — och jag tror, att jag här inför Andra Kammaren skulle kunna bevisa, att denne man, som debatten rör sig om, verkligen är en laudaturskarl. För honom skulle då möjligen ett undantag kunna göras.» Sedan kom en talare på göteborgsbänken med professors titel, hvilken äfven uttalade, att detta fall vore af enastående beskaffenhet.

Nu behöfver man emellertid icke upplefva mer än den närmast följande riksdagen för att få erfara, att detta fall icke var enastående, utan nu har åtföljts af fallet n:o 2. Det är naturligt, att om man fortsätter på den vägen, gagnar icke den lag man skrifver, ty det är icke möjligt annat än att man skall kunna för hvarje särskildt fall uppvisa något skäl för att just där göra undantag från lagens bestämmelser. I denna fråga har man till och med såsom skäl för att bifalla framställningen åberopat, att mannen i fråga varit riksdagsman, till och med ordinarie ledamot af tillfälliga utskottet n:o 1 och i särskilda utskottet

n:o 1. Ja, nog få väl herrarne medgifva, att skall man låta sådant gälla såsom motiv för att afvika från gällande lagar, så går det för långt.

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

Jag kan icke annat än erinra om skälen, hvarför lagen om civila tjänstinnehafvares rätt till pension framkom. Hvad man därmed ville vinna, var jämte mycket annat hufvudsakligen två saker: dels att hvarje tjänsteman skulle erlägga bidrag till sin egen pensionering och dels — och det var hufvudsaken — att det skulle möjliggöras för en tjänsteman att erhålla afkortad pension. En tjänsteman, som icke kunde uppnå de i lagen föreskrifna tjänståren, men hade lefnadsåldern inne, hade förut icke rätt till pension, men härefter får hvarje tjänstinnehafvare rätt till pension, om han blott tjänat 10 år som statstjänsteman. Om man tillträder statstjänst vid 55 års ålder, kan han efter 10 års tjänstgöring få afkortad pension. Detta är väl den största förmånen i hela lagen. Skall nu beträffande hvarje tjänsteman, som får afkortad pension, Kungl. Maj:t bära fram och Riksdagen godkänna förslag om att man icke skall tillämpa bestämmelserna om afkortad pension, så bli ju lagens föreskrifter därom fullkomligt illusoriska. Vill man icke här tillämpa reglerna för afkortad pension, där den uppgår till 3,280 kronor, hur är det då möjligt att göra det i andra fall, där den kanske endast går till $^{10}/_{35}$ af 3,000 kronor? Det blir då icke möjligt för Riksdagen att säga nej, utan den måste bevilja tilläggspension.

Jag sade, att hufvudmotivet för denna lags tillkomst var en önskan att införa den afkortade pensionen. Förut voro, som herrarne veta, de flesta statstjänare — dock, inom parentes sagdt, icke medlemmarne af den kår, till hvilken den nu ifrågavarande personen hör — skyldiga att ingå som delägare i civilstatens pensionsinrättning och där hade de skyldighet att erlägga afgifter för att kunna få rätt till afkortad pension, det vill säga pension lägre än statens, men intjänad vid tidigare tjänstår än som var bestämdt för allmän tjänst. Till en början var den tidigaste tidpunkt, då sådan afkortad pension därifrån lämnades, 50 lefnadsår. Sedan höjdes åldern till 55 år och efter ytterligare någon tid till 60 år, och på det sättet omöjliggjordes för otaliga tjänstemän att få afkortad pension, utan alla utgifter från civilstatens pensionskassa gingo till änkepensioner. Då det ställde sig så, att de icke kunde få någon afkortad pension därifrån, är det klart, att denna lag måste komma att råda bot härför, och den gjorde detta så väl, att 10 års tjänst kunna berättiga till afkortad pension. Nu får jag säga, att vill man icke i detta fall låta denna lag gälla, skall man alldeles taga afsteg från densamma och icke låta den gälla på något håll, utan stryka bort den afkortade pensionen och låta alla tjänstemän få full pension, antingen de ha flera eller färre tjänstår.

Alla de skäl, som här åberopats till stöd för framställningen,

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

skall jag icke nu söka vederlägga, utan jag skall hålla mig blott till, att man icke skall fortsätta på denna väg och fylla pensionerna för statstjänare, som äro berättigade till blott afkortad pension, med det belopp, som brister i full pension. Ty fortsätta herrarne på den vägen, är det alldeles naturligt, att det icke kommer att behöfvas annat skäl än att vederbörande icke har fulla tjänstår, för att han skall tillerkännas rätt till full pension.

Jag tror, att statsutskottet här haft så starka skäl för sin hemställan om afslag, att denna kammare åtminstone borde följa utskottet i denna dess hemställan, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Jag förstår ju, att statsutskottet i detta fall, likaväl i år som i fjol, har en fullständigt oomkullrunkelig formell grund att stå på, och jag skall ge den ärade representanten på västgötabänken fullkomligt rätt i, att hans ståndpunkt formellt taget är fullständigt klar.

Men jag är honom samtidigt tacksam för, att han så pass utförligt citerade mitt anförande från förra riksdagen, då jag nämligen finner, att precis samma synpunkter göra sig gällande i år som förra året. Jag sade nämligen aldrig, att det var ett enastående fall. Jag sade, att det var ett undantagsfall, och vi stå nu också inför ett undantagsfall. Det är ju ganska klart, att statsutskottet, med den befogenhet det enligt grundlagarna har, strängt skall tillse, att gällande bestämmelser ligga till grund för dess yrkanden, men då ligger det också i Riksdagens intresse — och helt naturligt för öfrigt synes det mig — att se till, om icke några humana billighetskraf kunna förefinnas och vara af den beskaffenhet, att statsutskottets, låt vara med rätta, men dock på formella grunder fotade uppfattning, bör ändras. Jag tror, att vi ha ett sådant undantagsfall här.

Jag vill då säga den ärade talaren på västgötabänken, att det väl ändå icke är på det sättet, att vi ha att frukta, att det år efter år skall komma att dyka upp fall, som komma att utgöra undantagsfall från denna pensionslag, utan dessa fall torde väl förekomma just omedelbart efter lagens ikraftträdande. Då kan det nämligen inträffa, att personer, strax efter det lagen trädt i kraft, blifva pensionsmässiga till följd af denna lags bestämmelser, men hvilka, då de såsom i detta fall, år 1904 eller 1905 ägde att bestämma, huruvida de skulle gå öfver på ny stat eller stå kvar på indragningsstat, icke hade den ringaste aning om, att en sådan lag tre år senare skulle komma att antagas af Riksdagen. Man får väl i någon mån se saken äfven ur den synpunkten; de hade ju blott att välja mellan att stå kvar på indragningsstat för att få det ekonomiskt litet bättre ställdt eller ock att gå öfver på den nya staten och ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i en blifvande pensionslag, om hvilken de, som sagdt, icke hade den aflägsnaste aning.

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

Om vi nu se på det särskilda fall, som här föreligger, så får jag då först säga det, att icke har väl det åberopats som något motiv för denna fyllnadspensions beviljande, att herr Persson i Arboga varit ledamot af Riksdagen och till och med ordinarie medlem i särskildt utskott. Nej, aldrig någonsin; det har framhållits som bevis för, att hans anseende som skolman var så stort och äfven i Riksdagen så grundadt, att han ansågs lämplig att här sysselsätta sig med särskildt skolfrågor. Så har jag åtminstone uppfattat den kungl. propositionen. Och det måste väl ändå herr Carl Persson medgifva, att om Andra Kammaren eller Riksdagen väljer en person till medlem af ett särskildt utskott, som har att utreda en alldeles bestämd fråga, så är det väl just därför, att Riksdagen eller Andra Kammaren ansett honom särskildt lämplig för detta, ansett honom vara särskildt hemma i skolfrågor. Jag kan icke förstå, hvarför det häri skulle ligga något oberättigadt.

Jämföra vi nu fallet Johansson med fallet Persson, så finna vi, att de äro väsentligt olika. Då vi beviljade fyllnadspension åt lektor Johansson, gällde det en summa på 1,020 kronor, under det att det nu är fråga om en summa på 420 kronor, sålunda redan däri en afsevärd skillnad, som, då vi väl i alla fall skola tänka på summans storlek, synes mig peka till förmån för rektor Persson. Vidare skola vi komma ihåg, att rektor Persson dock har varit i statens tjänst längre tid, omkring 5 år längre, än lektor Johansson varit. Om man skall strängt skilja på statstjänst och annan tjänst i mera officiella verk, så skulle det ju också lända rektor Persson till förmån. Jag finner nu, att samma skäl, som jag framhöll med afseende på rektor Johansson, äro för handen beträffande rektor Persson så till vida, som det är af synnerligen stor vikt för staten att få goda lärarkrafter till de privata läroverken. Ty den principen bör alltjämt häfdas i Riksdagen, att de privata läroverken ha en uppgift att fylla genom att visa nya vägar för undervisningen och genom att försöka sig på uppgifter, som statens läroverk af helt naturliga skäl icke kunna ge sig in på. Förhållandena äro således desamma som i fjol. Säger Riksdagen nej, därför att denne man en tid tjänstgjort vid privata läroverk, så säger Riksdagen också ifrån, att statsändamålet med dessa privata läroverk icke är så stort.

Jag vill icke i detta fall vädja till något slags barmhärtighetskänsla hos Andra Kammaren eller någon kamratkänsla hos rektor Perssons forna kamrater. Jag anser, att båda dessa synpunkter äro oriktiga. Men jag vill hemställa, om vid tanke på och jämförelse med den pensionsfråga, som var före här för ett år sedan, det kan vara billigt och med verklig rättvisa öfverensstämmande att i detta fall säga nej, när Riksdagen förra året sade ja.

Herr talman, jag yrkar bifall till min motion.

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Eriksson* i Bäck, *Olofsson* och *Lindgren* i Oskarshamn.

Herr Rydén: Herr talman! Vid voteringen i fjol i fråga om pension åt lektor Johansson, afgaf jag min röst för den högre pensionen, hufvudsakligen af följande skäl, som anfördes här i kammaren under debatten, nämligen, att lektor Johansson först och främst skulle få en alldeles särskildt låg pension, betydligt lägre än den, som det nu är fråga om att ge till herr Persson, hvarjämte han ju också hade sådana utomordentliga förtjänster som skolman. Hvad som dock utgjorde det förnämsta motivet för mig var emellertid det, att han jämte sin egen familj hade sin sons familj att försörja; hans son hade nämligen helt nyligen dött. Det var således dessa rena barmhärtighetssynpunkter, som bestämde mitt votum i denna fråga, och jag antager, att många ledamöter, som annars varit tveksamma, också läto sig bestämma af dessa omständigheter.

Men, såvidt jag kunnat finna, är förhållandet beträffande nu ifrågavarande motion icke detsamma som då. Rektor Persson hade klart för sig, då han gick in på den nya staten, att han i och med detsamma också underkastade sig den eventualiteten att få en mindre pension än den, som han skulle få, om han ställdes på indragningsstat. Det förefaller mig alltså, som om han resonerat ungefär så, att han skulle gå in på den nya staten för att få åtnjuta den högre lön, som han då skulle erhålla, för att sedermera, då han afgått, genom Kungl. Maj:ts hjälp få den högre pensionen, till hvilken han nu i och med detsamma, som han ingick på den nya staten, afsade sig rättigheten.

Jag kan därför icke finna, att den rena barmhärtighetssynpunkten i detta fall bör få inverka på kammarens votum, och då jag fullkomligt och till alla delar instämmer i herr Carl Perssons yttrande angående nödvändigheten af att i pensionsfrågor följa fasta och klara principer och endast i utomordentliga och enastående undantagsfall göra afvikelser från dessa, har jag för min del biträdt utskottets hemställan, och jag tror också, att det vore klokt af kammaren att icke trasa sönder pensionslagens bestämmelser genom att rösta för undantagsförslag, där icke undantagsförhållanden föreligga. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag har verkligen icke försökt att taga närmare reda på rektor Perssons familjeförhållanden, ty jag anser det endast vara vid alldeles enastående undantagsfall, då det är fråga om mycket små pensioner, som barmhärtighetskänslan i vidare grad skall få spela in. Nu har herr Rydén framhållit detta, och dessutom, att det endast skall vara i klara

undantagsfall, som man skall göra afvikelser från bestämmelserna angående pension. Jag förmodar emellertid, att han anser, att det föreligger ett sådant undantagsfall, då det gäller nästa reservation, där vi äro tillsammans om en sådan historia. Jag kan icke förstå, att *det* är ett undantagsfall i någon nämnvärdt högre grad än detta. Det gäller visserligen en person på ett lägre socialt trappsteg, men jag har den uppfattningen, att gäller det ett undantagsfall på det ena trappsteget, så bör det väl gälla lika väl, om det är ett undantagsfall på det andra trappsteget, en princip, som jag skulle hemställa till min högt ärade vän i statsutskottet att måhända litet oftare följa,

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

Sålunda bör man väl ändå kunna se saken från den synpunkten, att här föreligger ett undantagsfall, och herr Rydén har icke kunnat visa, att det icke gör. Har man läst framställningen här angående rektor Perssons bana, så finner man, att han under ytterst svåra ekonomiska förhållanden kämpade sig fram till den ställning, han sedan intog, en allmänt erkänd ställning såsom en framstående skolman, hvilken verkat välsignelsebringande i vida kretsar i den trakt, där han tjänstgjort, och man kan vara säker på, att han till följd af dessa ekonomiska förhållanden mycket sent kunde bilda familj. Det är ett förhållande, som jag många gånger af den ärade representanten på skånebänken hört framhållas såsom i socialt afseende betydelsefullt och såsom ett intresse, som det bör vara en för staten bjudande plikt att i vidsträcktaste grad främja. Med afseende på elementarläroverkens lärarekårer har det utgjort ett önskemål, som nu i någon mån blifvit tillgodosedt genom 1904 års läroverksreform. Hvad medför väl ett sent äktenskap? Jo, att man långt in på ålderdomen får afstå afsevärda summor för söners och döttrars uppfostran. Jag vet, att detta varit förhållandet här, jag vet, att rektor Perssons barn varit mycket sjuka och kostat honom mycket stora penningar.

Om man gifver sig in på detta mera privata område, tror jag således, att man äfven i detta fall kan säga, att åtskilliga förhållanden tala till känslan. Jag hade icke ansett lämpligt att framföra dem, men jag måste göra det på grund af herr Rydéns yttrande.

Jag finner icke något skäl anfördt, som gör att jag anser mig böra förändra min ställning till frågan, utan skall be att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Rydén: Den reservation, som jag tillsammans med herr Starbäck afgifvit vid en följande punkt i utskottsbetänkandet, gäller en vaktmästareänka, som under 10 års tid försörjt sin sjuka man genom att uppehålla hans befattning. Det som nu begäres af en enskild motionär, är en pension af 300 kronor. Det är det enda, som hon skulle ha att lefva af på gamla dagar.

Ang. tilläggspension åt rektorn J. Persson. (Forts.)

Detta är enligt min mening ett undantagsfall, i hvilket j velat vara med om att rösta för en dylik framställning, m huru man kan jämföra denna lilla summa om 300 kronor med rektor Perssons pension på 3,280 kronor, det kan jag icke förstå.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 49:o) af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utföll med 133 ja mot 63 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 50:o)—52:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pension åt vaktmästaren F. L. Forsbergs änka.

Punkten 53:o), angående pension åt vaktmästaren F. L. Forsbergs änka.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 168, hade herrar *Hellgren* och *Kvarnzelius* föreslagit, att Riksdagen ville besluta att tilldela änkan efter aflidne vaktmästaren F. L. Forsberg, Karolina Forsberg i Sundsvall, ett årligt understöd af 300 kronor från och med år 1910 samt att Riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel till Karolina Forsberg utbetala ett lika stort belopp för 1909.

Utskottet hemställde, att ifrågavande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade afgifvits af herrar *Thorsson, Starbäck* och *Rydén*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Ang. pension åt vaktmästaren F. L. Forsbergs änka. (Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, erhölls ordet af

Herr Hellgren, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom synes, har statsutskottet i denna punkt hemställt, att den motion, som jag och herr Kvarnzelius väckt till förmån för änkan efter aflidne vaktmästaren Forsberg vid allmänna läroverket i Sundsvall om ett årligt understöd af 300 kronor, icke måtte af Riksdagen bifallas. Som motiv för denna afstyrkande framställning har statsutskottet på fyra och en half rader anfört, att det icke torde hafva förekommit — som det synes, är utskottet icke säkert på den saken — att änkor efter vaktmästare vid statens allmänna läroverk erhållit pension; och på grund af de konsekvenser, som det sålunda skulle föra med sig, om motionen nu beviljades, så afstyrker statsutskottet densamma.

Jag skall icke tillåta mig att till granskning upptaga detta statsutskottets, som jag tycker, tämligen svaga skäl för den afstyrkande framställningen, då ju statsutskottet ändå har att se på det formella så långt som möjligt och handla därefter. Men, då utskottet icke anfört en enda rad af den motivering, som vi i motionen förebragt, skall jag be att få uppläsa något därur.

Jag vill nu först erinra om, att änkan vid tre särskilda tillfällen gjort ansökan hos Kungl. Maj:t om sådant understöd, men alla tre gångerna har ansökningen, ehuru tillstyrkt af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, afslagits af Kungl. Maj:t.

Det är att märka, att till ansökningen voro bilagda intyg från läroverkets rektor, och jag kan tillägga, från alla, som, under den tid Forsberg innehade här berörda tjänst, varit rektorer vid detta läroverk, som här också står, samt läroverkets inspektor, hvilka alla i de mest berömmande ordalag vitsordade Forsberg för det nit, den påpasslighet och trohet, han städse ådagalagt i sin tjänst, hvadan de ock på det lifligaste tillstyrkte bifall till änkans ansökning. Äfven stadens kyrkoherde, kontraktsprosten I. O. Boström, vitsordade det sätt, på hvilket vaktmästare Forsberg skött sin tjänst. Intyg i samma riktning följde ock från andra personer inom samhället. Särskildt framhölls det nit, den omtanke och energi, som makarna Forsberg ådagalade för att rädda det nya läroverkshuset vid den stora eldsvåda, som år 1888 ödelade hela Sundsvalls stad. Utan vaktmästare Forsbergs och hans makas rådighet och påpasslighet hade måhända äfven läroverkets hus nedbrunnit. Huru stor förlust detta vid det tillfället varit, framgår bäst däraf, att det var det enda hus, som blef räddadt inom den egentliga staden. I detta hus fick sedan posten och telegrafen samt bankerna flytta in.

Ang. pension åt vaktmästaren F. L. Forsbergs änka. (Forts.)

Läroverksöfverstyrelsen, till hvilken här omhandlade ansökan äfvenledes af Kungl. Maj:t remitterats för utlåtandes afgifvande, hade ock de två första gångerna tillstyrkt ansökan om pension, men då Kungl. Maj:ts beslut båda gångerna gingo i motsatt riktning, tillstyrkte öfverstyrelsen tredje gången på grund af vaktmästare Forsbergs nära trettioåriga så väl vitsordade tjänstgöring samt på grund af handlingarne bifogade läkareintyg om änkan Forsbergs sjuklighet och hennes saknad af tillräckliga försörjningsmedel, att en gratifikation af allmänna medel borde henne beviljas. Styrelsen föreslog gratifikationens storlek till 500 kronor. Det må ock nämnas, att vaktmästare F. L. Forsberg för trohet och nit i sin tjänst blifvit hedrad med kungl. patriotiska sällskapets guldmedalj.

Nu står änkan nära sextio år gammal och på grund af sjukdom med ytterligt nedsatt arbetsförmåga utan annan utsikt till existensmedel under sin återstående lefnad än att anlita kommunens fattigvård, ty intet af barnen är i sådana ekonomiska omständigheter, att hon därifrån kan påräkna någon hjälp. Men att efter ett så långt, sträfsamt och plikttroget lif nödgas vädja till fattigvårdens hjälp, det måste kännas mer än tungt.

Uti dessa korta erinringar tycker jag tämligen tillräckliga skäl äro anförda för bifall till den af mig och min medmotionär väckta motionen. Visserligen är det sant, att vaktmästarne vid statens allmänna läroverk icke äro statens tjänstemän i egentlig mening, men det har dock, såsom också utskottet säger, händt, att pensioner åt sådana beviljats. Men nu gäller det en änka efter en sådan vaktmästare, och något exempel på, att en sådan erhållit pension eller understöd känner utskottet icke till. Vi hafva emellertid nyligen här i Andra Kammaren behandlat ett ärende, nämligen angående änkan efter vaktmästaren vid läroverket i Ystad, hvilkens man dog, då de innehaft vaktmästaresysslan omkring två år, och som sedan fick fortfara att sköta sysslan med tillhjälp af dels legda personer och dels med den hjälp hennes egna barn kunde lämna. Nu är det den skillnad, att änkan Forsberg på senare åren nästan ensam fått sköta vaktmästaresysslan, emedan Forsberg led af ett mycket svårt hjärtfel, som också ändade hans lif och gjorde, att han icke själf kunde deltaga i några sysslor, som kräfde kraftansträngning. Han förmådde t. ex. icke att lyfta en bänk, och detta gjorde, att hustrun många gånger fick anstränga sig öfver sin förmåga, och hon ådrog sig också genom detta arbete, under städning, dammning och dylikt af lärosalarna för öppna fönster, enligt hvad läkarebetyget utvisar, en ledgångsreumatism, som gjorde henne oförmögen att vidare bidraga till sitt uppehälle. Skillnaden mellan denna änka och änkan i Ystad är hufvudsakligen den, att den senares man dog, så att hon själf fick stå för vaktmästaresysslans behöriga skötande, under det att den förras man,

Ang. pension åt vaktmästaren F. L. Forsbergs änka. (Forts.)

ehuru sjuk och oförmögen till arbete, lefde. Men hon fick dock i hufvudsak själf utföra arbetet, och jag tycker därför, mina herrar, att denna hårfina skillnad, ehuruväl förtjänt att beaktas, dock icke bör få utgöra orsak till, att den ena får hjälp i sin nöd, men den andra blir utan. Faktiskt är, att formellt sedt och på laglig grund, har hvarken den ena eller andra rätt till pension. Båda få den af nåd, om jag så må säga, och om nu för änkan i Sundsvall hvarken Kungl. Maj:ts, statsutskottets eller Första Kammarens nåd räcker till, hoppas jag dock, att Andra Kammaren skall veta att häfda denna änkas rätt till samma nåd, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till vår motion och afslag å statsutskottets afstyrkande hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet afslog kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den af herrar Hellgren och Kvarnzelius väckta motionen.

Punkterna 54:o)—75:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Om understöd åt vissa pensionerade folkskollärare.

Efter föredragning af *punkten 76:o*, angående en utaf herrar *Hellström* och *Johansson* i Jönköping väckt motion om understöd åt de före år 1907 pensionerade folkskollärare, lämnades ordet till

Herr Johansson i Jönköping, som anförde: Den motion, som det här är fråga om, gäller bifall till en ansökan, som vissa äldre folkskollärare, hvilka för länge sedan afgått från sina tjänster, ingifvit till Kungl. Maj:t, och som afser, att någon förbättring i pensionshänseende måtte beredas dem. Statsutskottet har afstyrkt motionen med den motiveringen, att framställningen i frågan ligger hos Kungl. Maj:t och där ej blifvit slutbehandlad.

Med anledning häraf vill jag endast gifva till känna, att vi motionärer ansett oss böra framlägga denna angelägenhet på den grund, att framställningen i frågan ingafs till Kungl. Maj:t redan 1907, och att den varit föremål för utredning, som nu är afslutad, men att ärendet ändock ej af Kungl. Maj:t bragts inför Riksdagen. Man hade haft anledning att vänta, att Kungl. Maj:t skulle för innevarande Riksdag hafva framlagt förslag i ärendet, om Kungl. Maj:t för sin del ansett den gjorda framställningen böra tillfallas.

Det är klart, att när det gäller en liten grupp af för detta tjänstemän, som befinna sig i en mycket hög ålder, 60—70 år, så är det fara i dröjsmål. Det bör därför ej förvåna kammaren, att vi ansett oss föranlåtna att framlägga ärendet för Riksdagen,

Om understöd åt vissa pensionerade folkskollärare. (Forts.)

då Kungl. Maj:t icke vidtagit de åtgärder, som vi från Kungl. Maj:ts sida hade väntat.

Då emellertid utskottet i sin motivering för afslag icke haft något att invända mot själfva saken — man kan och får väl nämligen tolka dess uttalande så, att om ärendet kommit in från Kungl. Maj:t i vederbörlig ordning, skulle utskottet hafva ägnat frågan en välvillig behandling — och då jag under sådana förhållanden hoppas, att det afslag, som utskottet tillstyrkt, icke kommer att innebära annat än ett uppskof med frågan på ett år — ett uppskof, som för dessa ålderstigna personer visserligen är kännbart — skall jag i alla händelser icke göra något yrkande.

Men jag dristar hemställa till regeringen — jag ser visserligen, att dess representant för ecklesiastikdepartementet icke är här närvarande, men hoppas dock, att han får kännedom om hvad här i ärendet yttras — att den till nästa Riksdag måtte inkomma med en framställning, som tillmötesgår de ifrågavarande pensionärernas anhållan.

Jag skall, herr talman, ej göra något yrkande.

I detta yttrande instämde herr *Rydén*.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 3.

Härefter föredrogos hvart för sig statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 193, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tillhandahållandet vid uppförandet af fredspalatset i Haag af 80 kubikmeter svensk granit såsom gåfva från den svenska statens sida;

n:o 194, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af fordringsbelopp hos f. d. underlöjtnanten i armén Nils Gustaf Zetterberg, f. d. fanjunkaren Johannes Jonsson och f. d. sergeanten Anders Öqvist;

n:o 195, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till den s. k. jordförmedlingsfonden;

n:o 196, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående anvisande af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden;

n:o 197, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af ytterligare medel för utlåning från fonden för rederinäringens understödjande;

n:o 198, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till inköp af fastigheter, som kunna erfordras för statens nuvarande eller blifvande anläggningar vid Trollhättan m. m.;

n:o 199, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärf af ingenjören Ernst Stridberg tillhöriga områden å Västra Malgön;

n:o 200, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af aflöningsförmånerna åt öfveringenjören vid kraftverket vid Trollhättan; och

n:o 201, angående afsättande af medel för amortering å statsskulden; samt

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa och angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet m. m.

Hvad i nämnda utlåtanden och memorial hemställts bifölls af kammaren.

§ 4.

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna.

Å föredragningslistan var vidare uppfördt statsutskottets utlåtande, n:o 202, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.

I en den 26 sistlidne februari till Riksdagen aflåten proposition n:o 94, hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att, under förbehåll af kostnadfri upplåtelse af mark och kontant bidrag af staden Södertälje, Södertälje kanal- och slussverks aktiebolag, C. F. Liljewalch och ägaren af Igelsta gård enligt af dem afgifna förbindelser, besluta dels utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer å västra stambanan, dels banans framdragande i ändrad sträckning från Igelsta hållplats på fast bro å segelfri höjd öfver Södertälje kanal norr om slussen därstädes och vidare genom staden Södertälje, dels ock häraf föranledda stationsanordningars utförande, allt för en beräknad kostnad af 5,400,000 kronor, samt att för påbörjande af berörda anläggningar för år 1910 till utgående från riksgäldskontoret anvisa ett belopp af 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna sistnämnda belopp.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer

af herrar grefve *Taube* och *O. M. Strömberg*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning;

af herrar grefve *A. F. Wachtmeister*, *Fränckel*, *Ros*, *Olsson* i Fläsbro, *Sjö* och *Thor*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen dels beslutade utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer å västra stambanan med öfvergång öfver Södertälje kanal i banans nuvarande sträckning och höjdläge men på en ny dubbelspårig svängbro, för hvilket arbete kostnaden beräknats till 2,252,000 kronor, dels ock för påbörjande af berörda anläggning för år 1910 till utgående från riksgäldskontoret anvisade ett belopp af 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna sistnämnda belopp;

samt af herrar *Odqvist* och *Ekman* i Mo gård mot vissa delar af utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Sjö, som yttrade: Som herrarna finna af betänkandet, har jag jämte några kamrater inom utskottet reserverat mig mot det beslut, hvartill utskottet kommit, och jag ber att nu vid denna frågas afgörande få yttra några ord.

Man ser af den kungl. propositionen, att Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen dels utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer å västra stambanan, dels banans framdragande i ändrad sträckning från Igelsta hållplats på fast bro å segelfri höjd öfver Södertälje kanal norr om slussen därstädes och vidare genom staden Södertälje, dels ock häraf föranledda stationsanordningars utförande, allt för en beräknad kostnad af 5,400,000 kronor.

Under den förberedande behandlingen af detta ärende har den afdelning af utskottet, som haft frågan till första påseende och behandling, rest ut till platsen, där detta järnvägsspår för denna bro skulle förläggas, för att undersöka, huru genomförandet af dessa förslag skulle gestalta sig. Vi ha då funnit, att den stora och höga bron öfver Södertälje kanal, hvarpå det nya järnvägsspåret skulle utläggas, skulle bli — såsom också framgår af den kungl. propositionen — icke mindre än 26 meter, det vill säga 88 fot hög. Hopspikade stakar, som voro utsatta på platsen, åskådliggjorde detta. Den ofantliga höjden slog oss litet hvar i ögonen, och vi insågo, att kostnaderna skulle bli afsevärdt stora,

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

betydligt större än hvad fackmän, som voro med oss, ansågo nödvändigt — vi hade nämligen generalkonsul Fränckel, en gammal järnvägsman, äfvensom en järnvägsman härifrån kammaren i vårt sällskap. Alla från afdelningen enade vi oss om, att det skulle vara enklast och bäst att för närvarande föreslå Riksdagen att besluta på sätt reservanterna gjort hemställan om, nämligen utläggning af ett dubbelspår i närheten af det nuvarande järnvägsspåret med öfvergång öfver kanalen på en svängbro, fästad på en pir midt i densamma, och vidare utvidgning af kanalen så, att denna svängbro, som skulle få dubbelspår, också blefve betydligt bättre än hvad den nuvarande svängbron kan vara. Den nya svängbron skulle anordnas så, att när bron svängdes upp, skulle ett fartyg på hvardera sidan om bron kunna gå igenom, och detta skulle innebära en betydligt hastigare genomfart genom kanalen än hvad nu är förhållandet, då kanalen ej är bredare vid bron än den är för öfrigt. Man upplyste också därom — och det har jag för öfrigt själf kännedom om — att i utlandet finnas sådana svängbroar, öfver hvilka järnvägsspår gå, och detta äfven i fråga om betydligt mera trafikerade järnvägslinjer än det här är fråga om.

Det var därför vi gjorde det yrkande, som är framställdt i reservationen. Den anordning vi föreslagit skulle icke allenast bli billigare, utan äfven mera fördelaktig. Man invänder emot vårt förslag, att man borde försöka få en bro, som fartygen kunde gå under utan att bron behöfde öppnas. Det upplystes emellertid inom utskottet, att, äfven om man byggde en fast bro 88 fot eller 26 meter hög, det ändå skulle finnas fartyg, som icke kunde gå under densamma. Det lär nämligen finnas fartyg, som ha 30 à 31 meter höga master och i utlandet sådana, som ha öfver 40 meter höga master. Under sådana förhållanden är det ju alldeles gifvet, att man icke kan bygga en så hög bro, att alla fartyg kunna gå under densamma, och då är det ju icke mycket bevändt med den.

Det är äfven en annan sak, som vi måste taga i betraktande. Det är ju meningen att, om man än får en fast bro sådan som Kungl. Maj:t föreslagit, det spår och den svängbro, som vi ha öfver Södertälje kanal, skulle bibehållas ännu en längre tid bortåt. Man skulle alltså icke vinna något annat genom det kungl. förslaget än att man finge kasta ut 3 eller 4 millioner kronor mera än genom att taga reservanternas förslag.

Såsom kammaren sett, har utskottets majoritet uttalat sig för, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall. Och utskottet anger såsom skäl härför, att enligt dess mening Glasbergaförslagen äro »väl värda att tagas under förnyad ompröfning». Detta uttalande fattar jag så, att man, sedan frågan undergått förnyad ompröfning, eventuellt skulle antaga ett betydligt dyrare förslag än det Kungl. Maj:t

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

här har framlagt. Detta är, såsom herrarne sett, förberedt och uppgjordt af en kommission, som tillsattes redan år 1901. Denna har äfven tagit under ompröfning förslaget om Glasbergalinjen. Det är emellertid åtta år, sedan detta förslag uppgjordes, och det beräknades då kosta öfver 700,000 kronor mera än det förslag Kungl. Maj:t framlagt. Sedan dess ha ju såväl material som arbete stigit afsevärdt, och kostnaderna torde därför böra beräknas till vida högre belopp. Det synes mig därför betänkligt att afslå framställningen med en motivering, som skulle göra det etter värre för oss.

Hvad nu beträffar det kungl. förslaget, så veta nog herrarne, att järnvägsspåret svänger betydligt, innan det kommer in till Södertälje. Krökningen af den fasta bron skulle därför bli ganska besvärlig, såvidt afdelningen kunde se. Och då sträckan blefve 3,5 kilometer längre, skulle driftkostnaderna årligen uppgå till 35,000 à 50,000 kronor mera än om man bibehölle vägen såsom den nu går samt lade ut ett dubbelspår parallellt med det, som nu går fram, och byggde en svängbro, som äfven skulle blifva dubbelspårig.

Någon skulle kanske vilja invända, att svängbroarna icke äro så säkra som en fast bro. Ja, därom kunna ju meningarna vara delade, och jag medgifver, att en fast bro, som har en så pass stor höjd öfver vattnet, att fartygen kunna gå under densamma, ju alltid är något lämpligare än en svängbro; dock har jag mina stora betänkligheter mot den här föreslagna. Men i utlandet användes flerstädes svängbroar, och den här ifrågasatta skulle göras synnerligen bekväm, i det den öppnades och stängdes med elektrisk kraft, och någon fara för den trafikerande allmänheten vore icke för handen, enär bron, då den hölles öppen, skulle vara förreglad och signaler gåfves på båda sidor, långt innan tågen komme in. Jag tror därför icke, att man behöfver hysa några farhågor eller vara betänksam i detta afseende. Och då nu, som sagdt, sakkunnige kunnat vara med om en sådan lösning af frågan, som vi föreslagit, kan jag icke finna, hvarför vi ej skulle antaga detta förslag, hvilket ju är det lämpligaste såväl i ekonomiskt hänseende som äfven ur trafiksynpunkt.

Jag skall icke vidare yttra mig i frågan, utan har jag endast velat i största korthet angifva de skäl, som jag ansett vara mest talande och varit bestämmande för den ståndpunkt, jag inom utskottet intagit, och hvilken jag närmare utvecklat i reservationen.

Jag skall sålunda, herr talman, be att få yrka bifall till denna reservation och afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning.

Men skulle herrarna möjligen ändå vilja afslå min reservation och biträda utskottets hemställan, så vill jag åtminstone be, att herrarna också stryka denna motivering, som här framställts,

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

ty med denna motivering få vi till nästa års Riksdag fram ett förslag till en betydligt dyrare linje än den, hvarom Kungl. Maj:t nu hemställt. Och jag tror, att man i det afseendet icke nu bör uttala sig, utan hålla sin talan öppen, till dess frågan en gång kommer åter. Jag skall således yrka bifall till reservanternas förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Herr talman! Såsom af den siste ärade talarens anförande framgick och som kammaren nog för öfrigt väl känner till, är denna fråga af synnerligen svårlöst beskaffenhet. Det förtjänar emellertid framhållas, att i *en* punkt äro alla anse, både järnvägsstyrelsen, Kungl. Maj:t, statsutskottets majoritet och de båda olika grupperna af reservanter, och det är, att anordnandet af dubbelspår mellan Rönninge och Järna station ovillkorligen måste med det snaraste genomföras. Att det här är fråga om ett verkligt trängande behof framgår af den omständigheten, att man på grund af den stora ökningen i trafikintensitet på denna bandel måst undan för undan sätta in fler och fler tåg. Redan 1898 gingo öfver bron vid Södertälje icke mindre än 30 tåg om dagen, enligt sista tidtabellen är antalet tåg, som där går fram per dygn, 54. Och om vi också nu befinna oss i en tid af tryckta konjunkturer, så lär väl ändock ingen betvifla, att efter hand behofvet att få ännu flera tåg insatta kommer att framträda. Med all säkerhet kommer detta behof att göra sig särskildt skarpt gällande, då banan Järna—Norrköping blifvit färdig. Redan nu är det förbundet med hart när otroliga svårigheter att upprätthålla tågens regelbundna gång på linjen strax söder om Stockholm, och denna svårighet ökas undan för undan allt efter som man där måste insätta fler och fler tåg. Skall det, sedan Järna—Norrköpingsbanan blifvit öppnad, vara möjligt att upprätthålla en ordnad tågrörelse, så måste ovillkorligen samtidigt därmed detta dubbelspår vara färdigt. Detta är något, som — såsom jag sade — alla tyckas vara eniga om. Men jag ber att särskildt få understryka det, ty då man här är så fallen för att säga: det där kan ju Kungl. Maj:t fundera litet längre på, så måste man komma ihåg, att det här är fråga om ett trängande behof, som *snart* måste tillgodoses. Och det är en så lång sträcka af denna bana, som är beroende på hur man löser detta problem, att man icke kan säga, att man kan gifva anslag till den del af dubbelspåret, som icke beröres af öfvergången öfver Södertälje kanal.

Om således alla äro ense om, att här ovillkorligen måste göras något för att snart få i gång en dubbelspåranordning mellan Rönninge och Järna, så gå däremot åsikterna genast isär, när man kommer in på frågan hur problemet skall lösas.

Statsutskottet och två reservanter från Första Kammaren

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

erkänna riktigheten af Kungl. Maj:ts grunduppfattning, att problemet ovillkorligen måste lösas så, att kanaltrafiken göres oberoende af järnvägstrafiken och icke som nu står i beroende af densamma. Reservanterna från denna kammare anse däremot, att de kunna förorda en anordning, genom hvilken sjötrafiken genom kanalen för all framtid hindras i sin utveckling. Det är ju alldeles tydligt, att om Kungl. Maj:ts uppfattning är riktig, så bör detta leda till, att banan föres fram på en fast bro å segelfri höjd öfver kanalen. Är åter reservanternas uppfattning riktig, så bör man ju bibehålla linjen i dess nuvarande sträckning och anordna en dubbelspårig svängbro på samma höjd som den nuvarande har. Det är också i öfverensstämmelse härmed, som reservanterna föreslagit, att järnvägslinjen skall bibehållas oförändrad mellan Rönninge och Saltskog, medan Kungl. Maj:t föreslagit en omläggning af banan mellan Igelsta och Saltskog.

Kungl. Maj:t har i sitt förslag utgått från tvenne synpunkter. Den ena synpunkten är, som jag redan framhållit, nödvändigheten att frigöra sjötrafiken från dess nuvarande beroende af järnvägstrafiken. Det är nödvändigt att få det så ordnadt, att sjötrafiken och järnvägstrafiken icke stå i vägen för hvarandra. Den andra synpunkten är önskvärdheten af att samtidigt tillgodose Södertälje stads intresse att få en järnvägsstation vid hufvudlinjen. Reservanterna däremot utgå därifrån, att man för all framtid kan lämna båda dessa synpunkter helt och hållet ur räkningen. Enligt min uppfattning är emellertid detta sätt att se på tingen icke hållbart. Reservanternas förslag innebär i själfva verket icke allenast ett bestämdt hinder för kanaltrafikens fortsatta utveckling, det innebär äfven en afgjord minskning i den nuvarande kanalens trafikförmåga. Redan nu kan endast under cirka 9 ½ timmar på dygnet, däraf längsta tiden på natten, svängbron öfver kanalen hållas öppen för sjötrafik. Det lider intet tvifvel, att, sedan en dubbelspårig bro blifvit uppförd i den nuvarande brons höjd och nära intill densamma, den ökade järnvägstrafiken kommer att hålla svängbron stängd så godt som hela dygnet om, utom några timmar på natten. Praktiskt taget kommer därför denna dubbelspåriga svängbro att verka alldeles som en fast bro, ty från kanaltrafiken uteslutas då alla fartyg, som hafva så stor höjd, att de icke kunna gå under bron. Men icke nog härmed: härigenom afstänges äfven för all framtid möjligheten att genom en ombyggnad af kanalen öka dess trafikförmåga. Det vore väl således helt och hållet bortkastade penningar att ombygga kanalen för större sjögående fartyg, då dessa icke kunde komma fram under bron.

Den afgörande frågan för detta ämnes bedömande blir sålunda: Är Södertälje kanal nu och framdeles af så ringa betydelse för sjöfarten, att utan skada för det allmänna en inskränk-

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

ning af den nuvarande kanalens trafikförmåga kan äga rum och alla framtida utsikter för utvecklingen af densamma afvaras?

För min del vågar jag svara absolut nekande på den frågan. Den nuvarande Södertälje kanal byggdes år 1806—19 i afsikt att afkorta vägen för de fartyg, som komma från södra delarna af Östersjön till Stockholm eller annan Mälarehamn. Denna förkortning är ganska betydlig. Jag skall be att få nämna några siffror, som jag i dag fått från lotsstyrelsen.

Afståndet från Landsort till Stockholm via Dalarö sjövägen är 144 kilometer, via Södertälje 104 kilometer. Således är den yttre vägen öfver Dalarö till Stockholm 40 kilometer längre än vägen öfver Södertälje. Detta betyder, att en vanlig lastångare med 8 knops fart behöfver använda nära tre timmar mer på den yttre vägen än på den inre.

Afståndet mellan Landsort och Västerås är via Södertälje 144 kilometer, via Stockholm 248 kilometer. Sjövägen öfver Södertälje är sålunda 104 kilometer kortare än vägen öfver Stockholm. Detta motsvarar 7 timmars längre resa för en vanlig lastångare.

Angående den betydelse, som kanalen ernått för godstrafiken, skall jag be att få anföra några siffror. Jag skall be att få jämföra den godsmängd, som fraktas fram *under* bron, och den godsmängd, som fraktas fram *öfver* bron. Kanalens trafikförmåga har länge varit i det närmaste uppnådd, järnvägens trafikförmåga har ökats kraftigt och oafbrutet, icke desto mindre förhåller det sig så, att mycket mer gods fraktas fram under bron genom Södertälje kanal än öfver bron på denna viktiga pulsåder af järnvägen. År 1906 (jag kan taga hvilka år som helst såsom exempel) transporterades genom Södertälje kanal under bron 567,000 ton gods och på bron öfver kanalen endast 362,000 ton. Detta är, mina herrar, ett nytt talande bevis på vattenvägarnas enorma betydelse, när det gäller att frakta fram massgods.

Riksdagen har för endast ett par dagar sedan visat, att den behjärtar den tanken, att våra stora sjöleder böra göras så, att de kunna användas för sjögående fartyg. Skulle man nu bifalla reservanternas förslag, så vore det att fatta beslut i alldeles motsatt riktning.

Nu vet jag visserligen, att man säger, att det icke dröjer länge, förrän man kanaliserat Hammarby sjö och Årstaviken, och då få vi där en farled för stora sjögående fartyg upp till Mälaren. Ja, det är mycket sant — ehuru den där kanaliseringen väl icke står alldeles för dörren — men den leden kan aldrig ersätta Södertälje kanal för alla de fartyg, som komma från södra Östersjön, på grund af den stora förlängning af resan, hvilken, såsom jag nyss sagt, därigenom skulle uppkomma.

Dessutom är det, när man talar om järnvägens förhållanden

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

till Södertälje kanal, en fråga, som man icke får lämna ur räkningen, och det är den rättsliga sidan af saken. Jag har försport, och jag vet, att statsutskottet äfven känner till det, att kanalbolaget anser sig, om icke någonting snarligen åtgöres för att lätta trafikförhållandena på kanalen, vara nödgadt att för att tillgodose sitt och sjöfartens intresse söka å rättslig väg utröna, hvilka anspråk kanalbolaget här kan göra gällande. Hvilken utgång en sådan rättegång kan få, därom är för tidigt att döma; jag vågar icke alls fälla något omdöme i denna sak. Men det förefaller mig icke så osannolikt, att en sådan rättegång skulle kunna resultera i att domstolen ålade Kungl. Maj:t och kronan att vidtaga åtgärder för att kanalbolaget kommer i åtnjutande af den fria och oförhindrade fart genom kanalen, som bolaget tillförsäkrades genom sina privilegier af år 1806.

Af hvad jag anfört framgår, att enligt min uppfattning kanaltrafiken hvarken bör eller får inskränkas i sin utveckling af järnvägen, men genomföres reservanternas förslag, så är det, åtminstone enligt mitt förmenande, ganska säkert, att det icke skall dröja länge utan tvärtom inträffa i en ganska snar framtid, att man dessutom måste taga upp frågan om att ombygga järnvägen enligt de principer, som Kungl. Maj:ts förslag afser. Och det är ganska märkvärdigt, att just de personer, som biträdt reservanternas förslag i Första Kammaren, nyss i diskussionen helt oförbehållsamt erkände, att reservationen endast är ett provisorium, som man måste erkänna behöfver ersättas med något annat, fastän det väl kan dröja en 20 år, eller så, innan vi komma dit och vi därför icke behöfva tänka på den saken nu. Enligt min uppfattning går dock utvecklingen nu för tiden så fort, att om vi nu taga reservanternas förslag, så står helt säkert denna möjlighet mycket närmare för dörren än vi tro.

Kungl. Maj:t har, som sagdt, vidare ansett det önskvärdt att bättre tillgodose Södertelje stads trafikintresse, än som nu kan ske genom grenlinjen Saltskog—Södertälje. Jag ber att ännu en gång särskildt få betona, att detta endast är något som Kungl. Maj:t anser önskvärdt, emedan man i medkammaren sökt slå mycket mynt af att hela detta förslag skulle afse att främja Södertälje stads intressen och icke järnvägstrafikens intresse. Så är emellertid icke förhållandet. Det är järnvägstrafiken, som det här i första rummet gäller, men man har icke heller förbisett Södertälje stads intressen. Södertälje stads intressen befrämjas genom Kungl. Maj:ts förslag, därför att staden kommer att ligga invid hufvudlinjen. Södertälje stad har under de sista två decennierna gått framåt i väsentlig mån. Flera betydande industrianläggningar ha där kommit till stånd, såsom herrarna känna. Invånareantalet har ökats från 4,852 år 1890 till 9,932 år 1909. En mycket liflig samfärdsel äger rum med Stockholm, hvilken samfärdsel utan tvifvel skulle vara ännu lifligare, om icke

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

den nästan uttömda trafikförmågan på linjen söder om Stockholm gjorde det nära nog omöjligt att där sätta in några flera tåg. Det är icke tvifvel underkastadt, att denna utveckling skall ytterligare befrämjas, om Kungl. Maj:ts förslag antages, likasom ock att i så fall järnvägen kommer att tillföras ökad trafik.

Jag vill betona, att denna fråga om Södertälje stads intressen är en biomständighet. Det är icke någon hufvudsak. Hufvudsaken är den frågan, om järnvägstrafiken, eller, med andra ord, om icke Södertälje stads intressen utgöra ensamt för sig tillräckligt skäl för den föreslagna omläggningen af banan, böra dessa intressen dock vid frågans bedömande tagas i allvarligt beaktande och tillmätas ganska stor betydelse.

Mot den af Kungl. Maj:t föreslagna sträckningen af Södertäljelinjen har nu anförts, dels att densamma medför en ganska betydlig vägförlängning och dels att densamma är för dyrbar. Och för att så mycket skarpare betona nackdelarna af denna vägförlängning har man, såsom herrarna veta, gifvit förslaget ett öknamn, man har kallat det förslaget om »hårnålskroken» för att därmed beteckna, att det är så orimligt, att det blott på grund af detta sitt utseende måste anses vara oantagligt. Ja, det kan hända, att jag låtit utföra kartan öfver järnvägsanläggningen i för stor skala, kanske hade det varit bättre, om jag låtit göra den något mindre, så att saken fallit mindre i ögonen. Förhållandet är emellertid, att, enligt hvad skicklige och erfarne teknici sagt mig, erfarenheten från utlandet visar, att man där ingalunda är så rädd för dylika komplicerade banlägen, utan att man tvärtom många gånger tillgripit mycket mera komplicerade banlägen för att lösa förefintliga svårigheter. För att finna exempel på detta behöfver jag icke gå till bergländer, såsom Schweiz, där det finnes massor af sådana, utan jag kan inskränka mig till länder, som i allmänhet i trafikhänseende äro bättre ställda än dylika bergländer. Så finnes vid Kaiser-Wilhelms-kanalen en järnväg, som håller på att utföras, där man för att komma på segelfri höjd öfver kanalen låtit banan gå fullständigt i cirkel, och detta — det kan förtjäna omnämnas — endast därför, att man fann det vara alldeles orimligt att på en svängbro i plan föra fram 15 tåg på dygnet — här är det fråga om icke mindre än 54. Man har således, som sagdt, i utlandet många gånger och mycket ofta vida mer komplicerade banlägen, än hvad här är fråga om.

Hvad beträffar påståendet, att Kungl. Maj:ts förslag skulle vara så fult, säger jag, som en talare sade i Första Kammaren: »Ja, det se icke passagerarna, det märks icke alls.» Och för järnvägsteknici förefaller det icke fult, ty de förstå, att det är både klokt och ändamålsenligt.

Man talar vidare om vägförlängningen. Den skulle uppgå till 3,4 kilometer. Denna vägförlängning har ju onekligen två

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

olägenheter: för det första den längre gångtiden för tågen och för det andra den större trafikkostnaden.

Hvad beträffar den längre gångtiden, så är det blott med afseende å den genomgående kontinentaltrafiken som en eventuell tidsförlust kan spela någon större roll. Jag medgifver, att i fråga om denna tidsförlust, som dock icke uppgår till mer än tre minuter för de snabbaste tågen, det vore önskvärdt att undvika den, om man kan. Detta gör nu Kungl. Maj:ts förslag, därigenom att det bibehåller den gamla bron och låter de snabbaste tågen fortfarande gå fram öfver den. Och då de äro ganska få, så blir det ändå en betydlig lättnad för kanaltrafiken i jämförelse med de närvarande förhållandena. Nu säger man: detta är den ytterst svaga punkten i Kungl. Maj:ts förslag, att, fastän Kungl. Maj:t kommit med denna långa »hårnålskrok», så bibehåller Kungl. Maj:t ändock den gamla bron. Det är mycket lätt hjälpt, mina herrar: det är blott att rifva den gamla bron. Ty Kungl. Maj:t har icke sagt något annat än detta: Är det så, att det är betänkligt, att de genomgående tågen blifva försenade tre minuter, så kunna vi afhjälpa detta genom att tills vidare bibehålla den gamla bron.

Nu säger man — ett sådant uttalande förekom också under diskussionen i Första Kammaren att en sådan bro är så ytterligt farlig, att man icke får bibehålla den — den omständigheten, att några olyckor hittills icke skett, kan icke åberopas till försvar för dess bibehållande, ty går en ångare mot bron och förstör den, så är hela trafiken stängd. Ja, det är sant, men, när man reducerar dess användning så som enligt Kungl. Maj:ts förslag, då är det icke så farligt, men, som sagdt, brons bibehållande är icke ett nödvändigt villkor för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, ty anser man, att man kan reda sig med tre minuters försening utan denna bro, så rifver man bara bort den. Olägenheterna af en försening af kontinentaltågen kunna emellertid undvikas, om man tills vidare bibehåller den gamla bron.

Så talar man om, att den ökade längden af järnvägslinjen föranleder till ökad trafikeringskostnad. Härvid får man lof att beakta, att kostnaden för trafikering af sidospåret Saltskog—Södertälje och kostnaden för skötseln af Saltskogs station i stället komma att inbesparas. Den ökade trafikeringskostnad, till hvilken man skulle komma med afdrag af dessa besparingar, uppgår till omkring 35,000 kronor om året, hvilket belopp, kapitaliseradt efter 4 %, blir 875,000 kronor. 875,000 kronor — det erkänner jag — måste således tilläggas vid kostnadsberäkningarna.

En annan fråga, som naturligtvis bör tagas i betraktande, när man gör järnvägslinjen något längre, är den, huruvida den ökade banlängden kommer att inberäknas i den banlängd, som ligger till grund för tariffberäkningarna. Därom är ännu icke något bestämdt. Men jag håller före och tror, att så icke bör

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

ske, och i så fall har allmänheten i tariffhänseende icke något att befara af denna banförlängning. Frånsedt den nyss nämnda ökade trafikkostnaden, är den af Kungl. Maj:t nu föreslagna linjens anläggningskostnad cirka 2,600,000 kronor dyrare än samma kostnad enligt reservanternas förslag. Men härvid är att märka, att då man 1901 gjorde upp det projekt, som reservanterna nu gjort till sitt, tog man icke med frågan om, huruvida Saltskogs station behöfde utvidgas eller icke. Numera, såsom sakerna utvecklats, kan man i det fall, att man tager reservanternas förslag, icke undanskjuta frågan om en väsentlig utvidgning af Saltskogs station. Järnvägsstyrelsen uppskattar kostnaden därför till 450,000 kronor. Sålunda får man reducera skillnaden i pris mellan de båda förslagen till omkring 2 millioner kronor. Men dessa 2 millioner kronor, som man här tror skulle inbesparas för tillfället, under det att man samtidigt säger, att förslaget är ett provisorium, komma enligt mitt förmenande att icke blott stanna på papperet utan omvandla sig till ren förlust. Ty jag är öfvertygad om, att detta provisorium icke kommer att räcka mycket länge, och man blir sedan tvungen att taga Kungl. Maj:ts framställning, och då har man faktiskt kastat i sjön, såvidt jag räknat rätt, omkring 1 million kronor.

Jag tror därför verkligen icke, att reservanternas förslag är att förorda. Det blir dyrare, det tillfogar kanalen en skada, som man aldrig kan stå till svars för, och det innebär den allra största våda för trafiken att på en dubbelspårig svängbro draga fram så många tåg, som förekomma på denna linje.

Nu har utskottet icke velat gå med på detta reservanternas förslag, utan det har yrkat på rent afslag med en fingervisning, att man kanske bör gå den s. k. Glasbergalinjen. Den första ärade talaren antydde, att det är ett ganska farligt experiment. Det blir nog något dyrare, sade han. Ja, det tror jag med. Glasbergalinjen är 1,350 meter kortare och ur rent trafikteknisk synpunkt ett godt förslag. Jag har i mitt anförande till statsrådsprotokollet angifvit, hurusom jag vägt dessa båda förslag mot hvarandra, och jag tror att det är lämpligare att taga den s. k. hårnålskroken, därför att man enligt mitt förmenande icke kan rifva upp spåret från Rönninge till Igelsta och sätta hela denna trakt, där en stor byggnadsrörelse uppkommit, alldeles utan några förbindelser. Jag har därför trott, att det skulle vara mera praktiskt och billigt att taga Kungl. Maj:ts förslag än något af Glasbergaförslagen. Men ur rent järnvägsteknisk synpunkt har jag intet att invända mot Glasbergalinjen, om herrarna föredraga den. Dock vill jag fästa uppmärksamheten på en sak; jag vill närmare utföra hvad herr Sjö antydde. Det är, såsom herrarna veta, en järnvägssträckning i Sverige, som har beredt både Kungl. Maj:t och Riksdagen mycket bekymmer, och det är Bohusbanan med anledning däraf, att man vid Bohusbanan aldrig

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

kom till slut på kostnadsberäkningarna. Trots alla försiktighetsmått visade det sig, att det blef dyrare, än man beräknade. Och trots allt hvad man gjorde, inträffade ras och förskjutningar i alla fall. Så beslutade vi oss förra våren — det borde man ha gjort förr, invänder kanske någon, ja, det är ingen konst att vara eftervis, det är en lättköpt sak — att tillsätta en kommission bestående dels af järnvägsmän, dels af väg- och vattenbyggare, som särskildt voro förfarna vid järnvägsbyggnader öfver dylik mark, och dels af en af Sveriges mest framstående geologer.

Jag skall icke nu inlåta mig på det resultat, till hvilket den kommit. Men under denna kommittés arbete kom man att tänka på, huruvida icke möjligen på Sveriges ostkust funnes en motsvarighet till de förhållanden, som på bohuslänska kusten beredt så många svårigheter och gäckat alla beräkningar. Då jag fick höra detta, sade jag: det är alldeles nödvändigt, att vi underkasta banan Järna—Norrköping en geologisk undersökning, och denna geologiska undersökning är en af anledningarna till att utförandet af banbyggnaden Järna—Norrköping blifvit så länge fördröjd. Det visade sig ock, att det i alla fall var nyttigt, att man gjorde en sådan undersökning. Ty man hade annars där gått fram utan tanke på vissa geologiska förhållanden, som statsgeologen Svenonius nu gifvit anvisning på, och hvilka skulle hafva kunnat förorsaka ökade kostnader. Då under åren 1901—1903 uppgjordes förslag till Glasbergalinjen, hade man ingen aning om dessa förhållanden. Men här är man just inne på en sådan mark, som den i Bohuslän, hvilken visade sig så farlig. Därför vill jag säga herrarne, att från kanaltrafikens synpunkt och från järnvägstrafikens synpunkt har jag ingenting att invända mot afslag å Kungl. Maj:ts förslag på de af utskottet anförda skälen. Men jag anser mig genast böra sätta i gång en grundlig undersökning med noggranna kostnadsberäkningar, och om kostnaderna då skulle blifva, såsom jag förut sade, betydligt högre, så skola herrarne icke kasta skulden på mig.

Nu tyckte herr Sjö liksom några medlemmar i Första Kammaren, att det dock kanske vore bäst att stryka motiveringen och endast besluta afslag, så får Kungl. Maj:t sedermera fundera på saken. Men hvad skull Kungl. Maj:t fundera på? Här har man nu hållit på med denna sak ganska länge; det är nio år sedan järnvägsstyrelsen aflämnade det första förslaget. Därefter framställdes det ena alternativet efter det andra. Men man har icke funnit annat än att det första förslaget i alla fall stått sig såsom det billigaste och det mest praktiska och det som verkligen innebär en slutgiltig lösning af frågan. Är det så, att kammaren utan motivering afslår saken, så vet jag verkligen icke, hvad jag skall göra. Då har jag icke annat att göra än att komma tillbaka med propositionen en gång till och söka, så godt jag kan, tala väl vid herrarne. Det är hvad jag kan göra.

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

Jag tror, att huru man än vänder denna sak och med fullt uppskattande af de betänkligheter och den motvillighet, som föreligger mot Kungl. Maj:ts förslag, detta ändock är det bästa.

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman, mina herrar! Till en början skall jag be att få uttrycka den förhoppningen, att herrarne hafva Kungl. Maj:ts proposition i förevarande ämne med sig här i dag, ty denna proposition åtföljes af en karta, och jag tror näppeligen att det är möjligt att hafva reda på de olika linier, som man talar om här i kammaren, utan att man använder denna karta.

Det behöfves knappast något annat bevis för, huru svårlöst denna fråga verkligen är, än att man ser på det nu föreliggande resultatet af ärendets förberedande behandling. Kungl. Maj:t har lagt fram ett förslag. Utskottet har kommit med ett annat förslag. En del reservanter hafva kommit med ett tredje förslag, och jag har tillåtit mig bifoga en reservation, som jag skall bedja att närmare få utveckla, hvaraf kommer att framgå, att den innebär, om jag så får säga, ett fjärde förslag.

Jag kan gifva herr statsrådet och chefen för civildepartementet rätt i mycket af hvad han i sitt nu hållna anförande yttrat. Jag vill sålunda gifva honom rätt i, att denna fråga bör lösas med nödig hänsyn till att kanaltrafiken på Södertälje kanal må i mesta möjliga mån kunna obehindradt fortgå. Jag vill också gifva herr statsrådet rätt därutinnan, att, om det kan ske utan olägenhet för statens järnvägstrafik, så bör man ingalunda underlåta att taga nödig hänsyn till det samhälle, staden Södertälje, som så nära beröres af det nu föreliggande förslaget. Men jag kan icke följa herr statsrådet, då han från denna utgångspunkt kommer till den slutsatsen, att man borde bifalla det förslag, som Kungl. Maj:t nu framlagt. Såsom herrarne finna af den kungl. propositionen, har det varit Kungl. Maj:ts afsikt att man skulle göra en krok med stambanan upp till Södertälje för att låta den öfvergå kanalen nära staden på ett annat ställe än där öfvergången för närvarande är belägen. Denna krok, som man kallat »hårnålskroken» förlänger statsbanan med ungefär 3 ½ kilometer. Jag ber att få fästa kammarens särskilda uppmärksamhet på, att den del af statsbanan, som det här gäller att förse med dubbelspår, något om hvars nödvändighet alla äro ense, är en af de mest trafikerade delarna på Sveriges statsbanor och den utgör i sin ordning en del af den statsbanelinie, som förbinder centralpunkten för Sveriges statsbanor — Stockholm — med kontinenten. Det förslag, som här blifvit af Kungl. Maj:t framlagdt, går alltså ut på att förlänga denna hufvudpulsåder för våra statsbanor med ungefär 3 ½ kilometer, hvilket betyder, att när en gång den nuvarande bron öfver Södertälje kanal kommer att borttagas, skall, till evärdliga tider eller åt-

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

minstone så länge denna bana trafikeras, allt gods och alla passagerare, som transporteras, ovillkorligen tvingas att färdas 3 1/2 kilometer längre väg. Herr statsrådet yttrade, att detta förslag vore litet fult, när man såge det på kartan, men att det icke gjorde någonting, ty passagerarne såge det icke, och, om jag icke minnes orätt, så tillade statsrådet, att ur järnvägsteknisk synpunkt det i alla fall icke vore fult. Det är det sista, som jag tillåter mig betvifla. Jag vågar påstå, att herrar järnvägsteknici i denna fråga stå minst sagdt mycket delade. Jag tror icke, att herr statsrådet skulle kunna peka på en enda af kontinentens järnvägspulsådror, där man skulle våga framlägga förslag att på sådant sätt förlänga väglängden. Ty jag ber att få erinra om, att det gäller icke allenast, såsom herr statsrådet sade, de tre minuter, som det skulle taga längre tid att åka. Det gäller den kostnad, som uppstår för hvarje kilogram gods, som transporteras dessa 3 1/2 kilometer längre, för hvarenda vagn och hvarenda passagerare, som drages fram denna väglängd, och kostnaderna härför skulle vi för all framtid ikläda oss. Det är mig icke möjligt att kunna vara med om ett sådant förslag som detta, och jag vill under alla omständigheter uttala den bestämda förhoppningen, att Kungl. Maj:ts förslag skall vinna sådant bemötande i denna kammare, att det icke, såsom herr statsrådet i slutet af sitt anförande syntes vilja hota med, skall finnas annan råd än att komma tillbaka med förslaget oförändradt, utan att det i stället skall blifva klart, att detta förslag aldrig någonsin skall kunna få sättas i verket.

Jag finner sålunda icke någon möjlighet att gå med på det förslag, som här framlagts, men, såsom jag nyss sade, jag har ej heller kunnat följa utskottet i dess motivering. Det af Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget förlänger, såsom jag nyss nämnde, väglängden med ungefär 3 1/2 kilometer. Utskottet påvisar en annan utväg, nämligen den så kallade Glasbergalinien; naturligtvis menar utskottet Glasbergalinien af 1903, hvilken, såsom herrarna finna, skiljer sig något från Glasbergalinien af 1901. Den sistnämnda linien ökar också väglängden med 2,245 meter. Skulle man gå med på Glasbergalinien af 1903, så skulle väglängden ökas med 2,080 meter.

Redan af det skäl, som jag nyss anförde mot Kungl. Maj:ts proposition, nämligen vägförlängningen, är det omöjligt för mig att gå med på Glasbergalinien. Jag kan öfverhufvud icke gå med på något förslag, som är ägnadt att förlänga väglängden på denna statsbanelinje. Men om icke detta skäl vore tillräckligt, så vill jag också påpeka, att någon besparing synes det egentligen icke blifva genom att antaga den så kallade Glasbergalinien. Kungl. Maj:ts förslag innebär en kostnad, inclusive dubbelspåranordningarna, af 5,400,000 kronor, men då kostnadsberäkningen för detta förslag år 1901 uppgjordes, så slutade densamma på

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

ett belopp af 4,174,800 kronor, under det att kostnadsförslaget för Glasbergalinien slutade på ett belopp af 4,904,700 kronor. Och Kungl. Maj:t säger i sin proposition, att i proportion torde äfven de andra år 1901 uppgjorda kalkylerna böra ökas, då det är sedan 1901 uppkomna förhållanden, som föranledt den af Kungl. Maj:t nu gjorda ökningen från 4,174,800 kronor till 5,400,000 kronor.

Vi hafva alltså vid jämförelse af kostnaderna att se till, huru dessa ställde sig 1901 för de två olika förslagen, och då finna vi, att Glasbergalinien ställde sig icke mindre än mellan 7—800,000 kronor dyrare än den af Kungl. Maj:t nu föreslagna linien. Således kan det enligt mitt förmenande icke finnas något som helst skäl att, såsom utskottet i sin motivering gör, fastslå, att Glasbergalinien, som blir längre än den nuvarande och dyrare än den af Kungl. Maj:t föreslagna, ovillkorligen skall komma till tillämpning.

För min del skulle jag helst vilja gå med på det förslag, som äfven omnämnes i den kungl. propositionen och hvilket angifvits såsom dubbelspårets utsträckning utefter ungefär samma linie som den nuvarande med en dubbelspårig svängbro på 15 meters segelfri höjd öfver kanalen. Det framgår nämligen af Kungl. Maj:ts utredning, att, när man kommer upp till den höjden, så kunna samtliga de nu kanalen trafikerande ångbåtarna med ett undantag gå under bron, utan att den behöfver öppnas, och dessutom kunna naturligtvis äfven en hel del andra fartyg såsom segelfartyg och pråmar gå under bron, utan att den behöfver vara öppen. Således skulle, därigenom att bron uppfördes på nämnda höjd, en väsentlig vinst för trafiken uppkomma, och kostnaden för en sådan anordning är i den kungl. propositionen beräknad till 3,254,000 kronor. Nu ville jag ingalunda med detta säga, att man redan nu bör fastslå denna riktning, ty jag har hela tiden, sedan jag börjat sysselsätta mig med denna fråga haft en känsla af att vederbörande, om jag så får säga, bitit sig så fast vid förslaget om hårnålskroken, att de icke med tillräckligt varmt intresse sökt utreda, huruvida icke en annan utväg skulle kunna finnas, genom hvilken en både billigare och kanaltrafikens behof bättre tillgodoseende öfvergång af kanalen skulle kunna åstadkommas. Och jag hyser den innerliga förhoppning, att om Riksdagen nu afslår Kungl. Maj:ts förslag och gör det på sådant sätt, att herr statsrådet icke kan, såsom han antydde, komma tillbaka med förslaget om hårnålskroken, vederbörande nog skola finna ett rimligt sätt för en öfvergång af kanalen ungefärligen på det ställe, där öfvergången nu sker.

Nu vill jag visst icke underkänna betydelsen af Södertälje stads önskemål i detta afseende. Men det är ju ett gammalt talesätt, att ingen är belåten med en järnväg, om han icke får

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

den till sin stugudörr. Och det är ju gifvet, att det för ett så betydande samhälle som Södertälje skulle vara önskligt att få statsbanan dragen så godt som genom hela staden. Kunde detta ske utan den af mig redan antydda olägenheten för statsbanan att därigenom åstadkommes en så pass betydande ökning i väglängden, skulle jag sannerligen icke hafva något emot, att så skedde. Men nu kan det icke gå för sig utan betydlig ökning i väglängden, vare sig man går den nu föreslagna hårnålskroken eller man går Glasbergalinien. Och under sådana omständigheter måste, såvidt jag förstår, detta samhälle nöja sig med en sådan anordning, som det redan har.

Jag ber att i detta sammanhang få erinra herrarna om, att man, då man far på de stora hufvudlinierna i Tyskland, man kan på sidan af hufvudlinien se städer, som sannerligen icke äro mindre än Södertälje, ligga ett litet stycke från hufvudlinien, som icke har gjort den minsta krok för att nå en sådan stad, utan denna får, på samma sätt som Södertälje nu får göra, åtnöja sig med en bibana ner till hufvudlinien.

Jag anser således, att det för närvarande icke är möjligt att gå med på Kungl. Maj:ts proposition, och att det vore oklokt att, såsom utskottet vill göra, fastslå Glasbergalinien såsom den enda, på hvilken Kungl. Maj:t hädanefter skulle inrikta sin uppmärksamhet vid lösande af denna fråga. För min del anser jag, såsom nyss sagts, att det hade varit lyckligare, om utskottet hade velat uttala sig något äfven för en undersökning om öfvergång af kanalen på 15 meters segelfri höjd på ungefärligen samma ställe som nu. Men då detta icke skett, vill jag hoppas, att denna kammare — i likhet med hvad nyss berättats mig, första kammaren för en liten stund sedan gjort — ville fatta det beslut att bifalla utskottets kläm men med ogillande af motiveringen. Därigenom håller Riksdagen öppet för Kungl. Maj:t att, sedan Kungl. Maj:t därigenom fått klart för sig, att någon hårnålskrok vilja vi icke vidare veta af, göra undersökning om lämpligaste sättet att eljest lösa denna fråga.

Innan jag kommer till mitt slutyrkande, vill jag erinra om, att man icke skall vara alltför rädd för en sådan här svängbro på 15 meters segelfri höjd. Ty sådana svängbroar, fastän icke precis på den höjden, utan till och med, om jag är rätt underrättad, litet lägre, hafva förekommit och förekomma fortfarande vid Kaiser-Wilhelmskanalen, och detta oaktadt trafiken på denna kanal ju är så ojämförligt större än den trafik, som för närvarande finnes eller som inom en öfverskådlig framtid kan komma att uppstå på Södertälje kanal. Jag tror därför att, om det har gått för sig på Kaiser-Wilhemskanalen, går det nog för sig också på Södertälje kanal med en dylik svängbro.

Jag är nu beredd på att få det svaret, att det *icke* gått för sig på Kaiser-Wilhelmskanalen, därför att man där börjat gå

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

ifrån svängbroarna och inrätta sig för fasta broar. Ja, det är fullkomligt sant, men det beror just på att, såsom nyss sades, trafiken där är så ojämförligt större, än hvad den nu är på Södertälje kanal.

Herr Sjö räckte ut ett finger, då herr Sjö sade, att, om man skulle vilja gå med på utskottets förslag, så skulle herr Sjö bära det med jämnmod, och jag fick den uppfattningen, att han menade att rösta för förslaget, blott man icke också tager utskottets motivering. Jag skall be att få taga fasta på den lilla vink jag där fick.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag med ogillande af motiveringen.

Herr *Odqvist* instämde häruti.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:ts proposition afser två saker, dels utläggande af dubbelspår mellan Rönninge och Järna och dels järnvägens framdragande i en ändrad sträckning på segelfri höjd öfver Södertälje kanal.

Hvad dubbelspåret beträffar, motiveras det af den ökade trafiken på denna linie. Och mot det förslaget har ju icke rests någon invändning. I den punkten råder således enighet.

Hvad åter det andra förslaget beträffar, framdragandet af järnvägen i ändrad sträckning på segelfri höjd öfver Södertälje kanal, råder enighet endast i det afseendet, att man här är ställd inför ett mycket svårlöst problem, nämligen att frigöra kanaltrafiken från beroende af järnvägstrafiken. I fråga om sättet att verkställa denna frigörelse hafva flera förslag framställts, inalles, tror jag, ej mindre än tio stycken. För att icke taga upp tiden med att gå allt för mycket in i detaljer, skall jag icke inlåta mig på att granska alla de särskilda förslagen utan hufvudsakligen endast beröra dem gruppvis. Förslagen kunna nämligen indelas i tre grupper. Den första gruppen utgöres af sådana förslag, som gå ut på att framdraga järnvägen uti samma sträckning och på samma höjdläge som för närvarande öfver Södertälje kanal. Till de förslagen hör herr Sjös och hans medreservanters framställning. Den andra gruppen består af sådana förslag, som gå ut på järnvägens framdragande på segelfri höjd öfver Södertälje kanal men i ungefär samma sträckning som nu. Dit hör t. ex. det förslag, som herr Ekman i slutet af sitt anförande berörde och som han sade sig hysa sympatier för. Och slutligen ha vi tredje gruppen, omfattande sådana förslag, som afse att draga järnvägen på segelfri höjd öfver kanalen, samt därjämte i en något ändrad sträckning. Till den gruppen höra dels Kungl. Maj:ts förslag och dels också det förslag, hvilket utskottsmajoriteten visat sig hysa sympatier för.

Hvad beträffar de förslag, som höra till *den första gruppen,* kan det sägas, att de knappast försöka åstadkomma en verklig

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

lösning af det problem, som här är fråga om. De innebära nämligen vidtagandet af en del provisoriska åtgärder för att komma från de allra värsta olägenheterna, som nu äro förknippade med kanalens öfvergång, men de föregifva sig icke ens vara ämnade att slutgiltigt lösa problemet. Och äfven i detta fall gäller nog den gamla erfarenheten, att en provisorisk lösning, som synes billig, i längden blir den dyraste af alla, emedan den förr eller senare måste göras om.

För att något närmare klargöra förhållandet mellan järnvägstrafiken och kanaltrafiken, skall jag tillåta mig att gå ett steg tillbaka i tiden. Kanalen gräfdes, såsom herr civilministern redan erinrat, under åren 1806—1819. Sedan kanalen trafikerats i 40 år, det vill säga på våren 1859, fick kanaldirektionen en skrifvelse från chefen för statens järnvägsbyggnader, öfverste Ericson, hvaruti denne meddelade, att han hade för afsikt att anlägga en svängbro öfver kanalen för att på denna bro framdraga västra stambanan. Han bifogade ritningar, utvisande huru han tänkt sig bron och frågade kanaldirektionen, om den hade något att erinra om denna bro och dess konstruktion. Kanaldirektionen svarade, sedan den tagit del af handlingarna, att den ingenting hade att invända mot bron och dess konstruktion. Så blef bron byggd. Och på densamma framgingo i början 4 tåg om dagen. År 1900 hade antalet tåg, som gick öfver bron, ökats till 33 om dagen, och 1908 hade det ytterligare ökats till 54 om dagen. Det vill säga att på 8 år hade antalet tåg ökats med 64 %. Om ökningen skulle fortgå i samma progression under de följande 8 åren, så skulle år 1916 antalet tåg per dygn vara omkring 88. Och det skulle innebära, att kanalbolaget skulle få lof att hålla bron stängd för tåg, i den utsträckning, att det endast skulle återstå ett par tre timmar på dygnet, under hvilka den skulle vara öppen, så att kanalen kunde få användas för sitt ändamål, kanaltrafiken.

Nu är frågan: kan kanalbolaget genom sitt medgifvande till brons anläggning anses hafva medgifvit, att denna bro finge användas utaf järnvägen i så stor utsträckning, att kanaltrafiken, praktiskt sedt, blefve omöjliggjord? Kanalbolaget har fått kungl. privilegium på fri och obehindrad genomfart och slussfart genom denna kanal. Kanalbolaget har aldrig afstått från detta privilegium. Och det torde ligga i sakens natur, att ur kanaldirektionens medgifvande till brons anläggande icke kan eller får dragas den slutsatsen att direktionen därigenom afstått från rätten att trafikera kanalen.

Man säger, att Södertälje kanal betyder så litet. Det är en så smal och trång farled, och där framgår en så obetydlig trafik, att det icke är något att fästa sig vid, säger man. Civilministern har redan nämnt, huru stor mängd gods fraktats å kanalen och järnvägen år 1906. Jag vill tillägga ett par siffror för två före-

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

gående år. 1898 fraktades 518,000 ton genom kanalen och 210,600 ton på järnvägen, samma sträcka. 1902 fraktades 450,000 ton genom kanalen och 269,000 ton på järnvägen. 1906 var det, såsom civilministern upplyste, 567,000 ton, som fraktades med fartyg genom kanalen och 362,000 ton gods, som fraktades på järnvägen. År 1898 var således godstrafiken på kanalen mer än dubbelt så stor som trafiken å järnvägen, och 1902 och 1906 var den en half gång till så stor som godstrafiken på järnvägen Rönninge—Saltskog. Det framgår af dessa siffror, att godstrafiken på järnvägen har ökats i hastigare progression än trafiken med fartyg genom kanalen. Det är icke svårt att förstå anledningen härtill. Den inser man lätt, om man tager reda på, huru antalet tåg har ökats, och huru lång tid per dygn svängbron måst hållas stängd under dessa år. År 1898 gick det 30 tåg om dygnet öfver bron, och bron fick då hållas öppen 16 ½ timmar per dygn. År 1902, då det var 35 tåg om dygnet, fick bron hållas öppen 15 ½ timmar. År 1906 var det 48 tåg på dygnet, och då fick bron hållas öppen 12 ½ timmar per dygn. Nu, år 1909, då det går 54 tåg på dygnet, kan bron hållas öppen 9 ½ à 10 timmar på dygnet. Hvad visa dessa siffror? Jo, de visa, att *järnvägstrafiken sakta men säkert stryper kanaltrafiken.*

Att kanalen har en stor betydelse för hela Mälarens uppland torde vara uppenbart, och isynnerhet är den nödvändig, när det gäller transport af tyngre gods, som icke tål vid så höga frakter. Det kan således icke här blifva tal om, att kanalen drifver någon illojal konkurrens med järnvägen, utan den är nödvändig för det trafikområde, för hvilket den är afsedd. Det förefaller därför litet egendomligt, att herr Sjö och hans medreservanter anse sig kunna så godt som alldeles negligera all hänsyn till kanalen. Det lärer väl ändå vara så, att det tillhör statsmakterna att hålla sin skyddande hand öfver *alla* kommunikationsleder, som äro af någon betydelse. Herr Sjö och hans medreservanter uttrycka sig litet egendomligt när de tala om denna sak. De säga: »Det synes emellertid med skäl kunna sättas i fråga, om kanalfartens tillgodoseende verkligen är en angelägenhet af den betydelse, att den bör från statens sida påkalla den stora uppoffring af flera millioner kronor, som det framlagda förslaget innebär.» Af detta uttalande får man den föreställningen, att det här är fråga om ett anslag, som staten skall gifva för att hjälpa upp kanalen. Men därom är icke fråga, utan frågan gäller, om staten skall befria kanaltrafiken från det obehöriga intrång som statens järnvägar nu vålla densamma. Det är alls icke fråga om begärande af anslag från statens sida för att understödja kanalfarten, såsom reservationens ordalag gifva anledning att förmoda.

Ännu märkligare äro de skäl, som herr Sjö och hans medreservanter åberopa till stöd för sin mening, att man icke behöfver taga någon egentlig hänsyn till kanalen. De säga, att det synes

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

icke vara osannolikt, att trafiken i Södertälje kanal framdeles i vida större omfattning än nu är fallet kommer att drifvas med pråmar och mindre ångbåtar, som kunna passera genom kanalen utan att svängbron öppnas. Ja, jag hörde i Första Kammaren under diskussionen nyss, att man där tycktes förmena, att redan nu pråmtrafiken utgör en väsentlig del af trafiken i Södertälje kanal. I anledning däraf vill jag nämna, att pråmtrafiken utgör 15 à 18 procent af hela trafiken genom Södertälje kanal, återstoden utgöres af trafik med segelfartyg och ångfartyg. Men, för öfrigt, äfven om det skulle vara riktigt, som dessa reservanter förmena, att utvecklingen tenderar till en ökning af pråmtrafiken i allmänhet, så är det väl ändå så, att de fartyg, som passera genom Södertälje kanal, ha i regel en längre resa att göra, så att kanalfärden för dem endast är en jämförelsevis obetydlig del af hela färden. Då är det väl alldeles naturligt, att transportmedlen bestämmas med hänsyn till de fordringar, som ställas på dem under resans större del, och att hänsynen till den mindre passagen genom Södertälje kanal icke kan vara afgörande för hela färden. Kanalen passeras t. ex. af åtskilliga ångare, som gå från Stockholm till Småland och Blekinge, och jag föreställer mig, att den trafik, som de ombesörja, icke lika bra kan ombesörjas med pråmar, i all synnerhet passagerartrafiken; och icke heller kunna dessa större ångfartyg utan vidare utbytas mot smärre ångbåtar.

Nästan ännu märkligare är ett annat af reservanternas skäl. De säga, att det lärer icke vara tvifvel underkastadt, att inom en snar framtid en ny stor farled mellan Mälaren och Östersjön kommer att af Stockholms stad anordnas genom Årstaviken och Hammarbysjö, och den farleden, mena reservanterna, skall i ej ringa grad draga trafiken från Södertälje kanal, i synnerhet i fråga om större fartyg. Således, därför att det är fråga om, att det skall upptagas en ny kanal mellan Mälaren och Saltsjön, och därför, att man kan antaga, att den kanalen skall komma att konkurrera med Södertälje kanal, är det icke så noga, hur man gör med denna senare. Detta är ett resonemang, som icke vore att förvåna sig öfver, om det komme från personer, som vore direkt intresserade af denna nya kanal, men statsmakternas representanter få väl icke tänka på det sättet, att man utan vidare *skall nedsätta den redan befintliga kanalens konkurrensförmåga, därför att den snart får en mäktig konkurrent.*

Nu säga visserligen reservanterna, att deras förslag i själfva verket afser att medföra vissa förbättringar för kanaltrafiken; och det är sant, att så är fallet, men de förneka icke heller, att dessa förbättringar endast äro att betrakta som ett provisorium. Hvad som är ännu betänkligare är, att *om ombyggnaden skulle ske enligt dessa reservanters förslag, så skulle ett bestämdt hinder vara lagdt för den utvidgning af Södertälje kanal, som är planerad.*

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har redan utarbetat ett förslag i sådant afseende, som för ej så länge sedan ingifvits till Kungl. Maj:t. Nu säga visserligen reservanterna, att det icke är stora utsikter, att det förslaget kommer att sättas i verket, men det lärer väl bero på den utveckling af handel och sjöfart, som den närmaste framtiden kan bära i sitt sköte, och det är väl möjligt, att reservanterna i det afseendet icke äro så säkert underrättade. Det skulle kunna hända, att utvecklingen blir sådan, att denna nya kanal rätt snart måste komma till utförande. Säkert är, att det skulle vara af allra största betydelse för Mälarens uppland, om större fartyg kunde beredas möjlighet att gå upp från Östersjön till Mälaren. Lika säkert är också, att om herr Sjö och hans medreservanter lyckas få sitt förslag igenom, då äro dessa planer på kanalens utvidgning för alltid strypta.

Nu har jag helt kort redogjort för min uppfattning af den nationalekonomiska betydelsen af herr Sjös och hans medreservanters förslag, men saken har äfven en annan sida. Det gäller också att pröfva om kanalen, som är anlagd 40 år innan järnvägsbron byggdes och som har kungligt privilegium på fri och obehindrad passage och aldrig har afstått denna sin rätt, skall vara tvungen att tåla det inträng, som järnvägstrafiken för närvarande vållar kanaltrafiken. Det är icke så märkvärdigt, att kanalbolaget redan har vidtagit åtgärder för att få detta intrång upphäfdt. Redan 1907 skref kanalbolaget till järnvägsstyrelsen och anhöll, att järnvägsstyrelsen ville vara så god och taga bort svängbron och se till att järnvägen droges öfver banan på segelfri höjd, så att trafiken kunde framgå obehindrad; och i dessa dagar har bolagets direktion kommit in med en ny skrifvelse till civilministern, hvari direktionen säger sin afsikt vara, att, ifall icke åtgärder vidtagas, hvarigenom kanalen befrias från detta intrång, vidtaga lagliga åtgärder för att få sin rätt. Efter hvad jag inhämtat, är det verkligen bolagets mening att ställa till med en rättegång mot staten för att få något så när drägliga förhållanden till stånd. Inför den utsikten förefaller det vara bra — låt oss säga »företagsamt» att föreslå anläggandet *mot bolagets bestridande* af en dubbelspårig svängbro på den nuvarandes höjd öfver kanalen.

Något mera hänsyn till dess intresse tages nu af *den andra gruppen* af de förslag, som här framkommit, och som gå ut på att leda fram järnvägen på segelfri höjd öfver kanalen, men att därvid något så när följa den nuvarande sträckningen. Enligt dessa förslag skulle man få lof att uppföra en hög bank i närheten af kanalen, på hvilken bank Saltskogs station skulle uppföras, och detta medför med nödvändighet, att Saltskogs station skulle flyttas 680 à 880 meter söderut. Nu har man emellertid funnit, att marken, där denna bank skulle uppföras, icke är så alldeles säker; det kan hända, att ifall denna bank

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

kommer upp, marken börjar rasa utåt Saltskogsfjärden, och där finns ett par större vagnfabriker, som då kanske också finge göra banken sällskap. Detta gör, att man icke med säkerhet kan beräkna kostnaderna, som ett dylikt förslags genomförande skulle kräfva. Både bangårdskommittén af år 1901 och en af järnvägsstyrelsen särskildt tillsatt trafikteknisk kommission ha kommit till det resultat, att af nämnda anledning anläggningskostnaderna enligt detta förslag äro tämligen oberäkneliga.

Därtill kommer, att med dessa förslag slipper man icke ifrån den olägenheten, som är förbunden med de nuvarande anordningarna, nämligen att man måste ha ett bispår från Saltskog till Södertälje, ty äfven med en bro på segelfri höjd skulle från Saltskog fortfarande utgå ett bispår till Södertälje och årliga kostnaden för detta bispår beräknas till 53,000 kronor. Äfven är det tydligt, att den stora banken, som innefattas i detta förslag, skulle omöjliggöra den planerade utvidgningen af kanalen. Nu har man emellertid sökt undvika en del af de nämnda olägenheterna genom att i det här afseendet framställa ett mellanförslag, ett förslag om en 15 meters hög bro. Det var det förslaget, som herr Ekman berörde. Men med afseende å det förslaget är att märka, att denna bro skulle icke vara tillräcklig att släppa igenom alla fartyg med höga master, utan bron skulle fortfarande vara en svängbro och ha alla med en svängbro förenade olägenheter. Och vidare skulle man med detta förslag icke heller slippa ifrån en afsevärdt hög bank för Saltskogs station, och det skulle återigen medföra den svårigheten, att denna bank en vacker dag kunde rasa ut i fjärden, och då står man således åter inför kostnader och äfventyrligheter, hvilka man icke på förhand kan öfverskåda. Slutligen skulle äfven detta förslag, om det komme till utförande, omintetgöra planerna på kanalens utvidgande. På dessa skäl tror jag, att man måste öfverge att allvarligt tänka på denna grupp af förslagen.

Då återstår *den tredje gruppen af förslag,* som går ut på att framdraga järnvägen på segelfri höjd öfver kanalen men att tillika ändra järnvägens sträckning, så att man kommer ifrån de olägenheter, som äro förbundna med att öfvergå den nuvarande platsen. Till denna grupp höra dels Kungl. Maj:ts förslag och dels äfven det förslag, åt hvilket utskottets sympatier tyckas luta.

Hvad då först Kungl. Maj:ts förslag angår, så antager jag, att herrarna känna till, hvad det går ut på. Banan skulle enligt detsamma afvika från sin nuvarande sträckning i närheten af Igelsta och öfvergå kanalen strax norr om Södertälje sluss på en bro 26 meter öfver Mälarens högvattenstånd, vidare dragas genom Södertälje stad, där en station skulle anläggas något väster om den nuvarande, och sedan anknytas till västra stambanan i närheten af nuvarande Saltskogs station. Genom denna anordning skulle Saltskogs station försvinna såsom obehöflig, liksom

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

också den gamla Södertälje station skulle försvinna, och man skulle således med detta förslag vinna den fördelen, att man icke vidare behöfde trafikera bispåret Saltskog—Södertälje, en fördel, som man inom järnvägsstyrelsen skattar synnerligen högt. Förnämsta vinsten med förslaget vore dock naturligtvis, att man därigenom verkligen lyckades varaktigt lösa det uppställda problemet, nämligen att frigöra kanaltrafiken från beroende af järnvägstrafiken, ty om också fortfarande undantagsvis skulle förekomma ett och annat fartyg med så höga master, att det icke kunde passera under bron, så hade det i alla fall så ytterst litet att betyda; för sådana fall skulle man möjligtvis kunna framställa den fordran, att dessa enstaka fartyg finge vidtaga sådana anordningar med sina master, så att de kunde gå igenom kanalen. Praktiskt sedt, skulle problemet på detta sätt vara löst.

Nu har man mot detta förslag framställt hufvudsakligen två invändningar, dels kostnaden, dels att väglängden blir större. Ja, hvad kostnaden beträffar, så förstår man, när man tager i betraktande alla de svårigheter, som äro förenade med problemet — att det icke kan gå utan verkligt stora och kostsamma arbeten. Men hvad vägförlängningen beträffar, vid hvilken särskildt herr Ekman så länge uppehöll sig, så har herr statsrådet och chefen för civildepartementet erinrat om, att det, som betyder något, är väl icke, att man får en ful figur på en karta i liten skala eller att det blir så och så många meters förlängning af själfva vägen, utan det som betyder något är, om denna förlängning medför någon tidsförlust för dem, som skola resa på denna sträcka; och i detta afseende är det ju sagdt, att för genomgående snälltåg skulle på det sättet bli en förlängning af tiden för resa till Södertälje af 2 à 3 minuter, men på samma gång ställdes det i utsikt, att genomgående snälltåg och en del andra tåg fortfarande skulle få begagna den gamla linien.

Därigenom att man begagnar sig af den gamla linien, blir väglängden för de tåg, som framföras på den banan icke förlängd, och därför att de tåg, för hvilka detta skulle ifrågakomma, icke äro så många, kan det icke blifva tal om, att denna järnvägstrafik skulle kunna utöfva något afsevärdt intrång i kanaltrafiken. Nu gör herr Ekman den invändningen: Men det blir då så mycket dyrare tariffer. Hvad den saken beträffar, har man emellertid från järnvägsstyrelsen förklarat, att så länge som dessa parallellbanor skulle finnas, så länge man jämte den nya järnvägen äfven skulle använda den gamla, skulle tarifferna för såväl person- som godstrafik fortfarande beräknas efter den kortare sträckan. *Någon förhöjning af tarifferna skulle således icke inträda*, hvarför jag icke kan inse, att den i sådant afseende gjorda invändningen har någon betydelse.

Utskottsmajoriteten har emellertid icke velat vara med om Kungl. Maj:ts förslag, utan i stället tillstyrkt ett annat förslag,

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

den så kallade Glasbergalinien. Då är frågan: Hvilken linie är bäst, den af Kungl. Maj:t föreslagna, den så kallade Södertäljelinien, eller den af utskottet förordade Glasbergalinien? För min del får jag säga, att såvidt jag kan förstå, är det i viss mån en smaksak, hvilkendera af dessa två linier som man föredrager. För Glasbergalinien talar ju, att den är ungefär 1 km. kortare, och vidare, att den tager sig bättre ut på kartan och att driftkostnaderna ställa sig något billigare på densamma än å den andra linien. Men å andra sidan förefaller det mig, att man icke kan alldeles blunda för betydelsen af hvad herr civilministern här framhållit, nämligen att vid Igelsta uppstått ett rätt stort samhälle; där ligga ett par egendomar och en hel del egna hem ha där uppförts, hvarjämte ett par industrier slagit sig ned i trakten, och deras trafik går öfver Igelsta. Man kan då svårligen frigöra sig från en viss betänksamhet, när det är fråga om att beröfva detta samhälle och dess invånare den fördel, som de nu ha därigenom, att banan berör deras ort. Om man skulle draga banan i enlighet med sistnämnda förslag, måste man dock behålla ett bispår på linien Rönninge—Igelsta, och då ställer sig kostnaden för trafikerandet af detta bispår icke så lågt. Därtill kommer ju, att anläggningskostnaden för Glasbergalinien är högre än för Södertäljelinien. Glasbergaförslaget har alltså sina olägenheter, äfven om det kan sägas, att det har sina fördelar.

Det föreligger dock nu ett efter omsorgsfull utredning utarbetadt förslag, som tillgodoser det behof, som man här vill fylla, nämligen kanaltrafikens frigörande från järnvägstrafiken, på samma gång som det medför den stora fördelen att slopa bispåret Saltskog—Södertälje. Det förefaller mig vara den lyckligaste lösningen. om Riksdagen redan i år kunde besluta sig för detta Kungl. Maj:ts förslag. Visserligen tror jag icke, att det skulle bli så mycket sämre, om Glasbergaförslaget ett annat år komme till utförande, utan det blefve kanhända i själfva verket lika bra, men jag tror dock, att hvarje år, som går, utan att någonting härvidlag blir åtgjordt, innebär en förlust, och det medför svårigheter för statens järnvägar och kanaltrafiken att låta det längre fortgå såsom hittills. Jag tror därför, att det vore en stor vinst, om Riksdagen i år kunde ena sig om ett beslut i nu angifven riktning, och jag skall därför tillåta mig att hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Blott några ord! När en fråga kommit i sådant läge som det, hvari denna fråga för närvarande befinner sig, är det af synnerligen stor vikt för regeringen att om möjligt få från Riksdagens sida något uttalande, som kan tjäna till ledning vid bedömandet af, i hvilken riktning Riksdagens önskan går. Herr Ekman har här upptagit det yrkande, som herr Sjö, enligt hvad

han här lät antyda, möjligen skulle vilja vara med om. Herr Ekman yrkade bifall till utskottets förslag, således afslag å Kungl. Maj:ts förslag, men med strykande af viss del af motiveringen, detta därför att, såsom han sade, han ville, att kammaren skulle stryka under gentemot mig, att något återupprepande af förslaget »hårnålskroken» ville man icke vara med om. Jag kan dock icke undgå att finna det vara ett något egendomligt sätt att göra en dylik understrykning. Ty hvad afsåg den del af motiveringen, som herr Ekman ville här skulle utgå? Jo det uttalas där sympatier för den så kallade Glasbergalinien. Således förmodar jag, att herr Ekman ansåg, att han här slagit två flugor i en smäll. Han tror, att genom ett bifall till hans yrkande skulle kamrarne ha uttalat, att hvarken Kungl. Maj:ts förslag eller Glasbergalinien få förekomma. Jag antager, att herr Ekman är ense med mig om, att det finnes äfven ett tredje förslag, som är totalt utmönstradt, nämligen reservanternas förslag. Herr Ekman vill således ha fram något nytt förslag, icke Kungl. Maj:ts förslag, icke Glasbergalinien och icke reservanternas förslag. Hvad är det då, som man skall antaga, att denna kammare önskar? Herr Ekman sade, att han för sin del hyste sympatier för tanken på att bygga en svängbro på 15 meters höjd öfver hafsytan. Men detta förslag innebär ju, såsom herr Pettersson här framhållit, byggandet af en hög bank, och det har icke några sympatier hos de myndigheter, som hittills behandlat saken. Är verkligen kammaren beredd på att uttala en önskan, att frågan skall lösas i den riktningen? Jag kan aldrig tänka mig, att den det är.

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

Jag har endast velat säga, att jag tänkt mig, att de stora bekymmer och de stora svårigheter, som denna frågas lösning vållar, skulle delas af regering och Riksdag, och att Riksdagen ändock icke skulle vilja, såsom dock herr Ekman tycktes anse vara lämpligt, sätta sig emot alla tänkbara förslag, som framlagts, och blott säga, att Kungl. Maj:t får hitta på något annat. Det är ju mycket enkelt att endast säga så, men därmed blifver frågan icke löst.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet varit med om att bidraga till utskottets beslut i denna fråga, så väl hvad beträffar motiveringen som slutklämmen, skall jag be att med några ord få angifva de synpunkter, som här för mig varit vägledande.

Jag har gått ut ifrån den uppfattningen, att, när vi nu af den ökade trafiken tvingas att utvidga en af våra mest trafikerade järnvägslinier från enkelspårig till dubbelspårig och samtidigt ställts i valet och kvalet att lösa denna utvidgningsfråga i samband med en annan trafikledsfråga, då synes det mig, som om vi icke borde vidtaga åtgärder, som äro ägnade att enbart tillgodose det ena af dessa båda intressen, utan att Riksdagen

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

äfven borde söka tillgose det andra. Jag vill för min del understryka herr civilministerns uttalande, att det beslut, som Riksdagen för ett par dagar sedan fattade i en annan, ehuru betydligt viktigare kanalfråga, i någon mån gifver uttryck åt den uppfattning, som borde vara Riksdagens äfven i föreliggande fråga.

Då vi således böra lösa denna fråga om trafikökning å den järnvägslinie, som det här gäller, i samband med frågan om utvidgning af Södertälje kanal, framställer sig den frågan: Hvilket af de här å kartan angifna förslagen skall Riksdagen besluta? Efter hvad som här framkommit, synes det mig, som om Riksdagen icke kunde realisera reservanternas förslag, såvida Riksdagen icke vill underkasta sig att om några år bygga linien med annan sträckning, eller också rifva upp den nu tilltänkta svängbron och höja densamma till segelfri höjd med ty åtföljande ombyggnad af Saltskogs station o. s. v., ett företag, som kommer att medföra stora kostnader för staten.

Herr civilministern sade, att ur trafikteknisk synpunkt hade Glasbergalinien sina företräden. Olägenheten med densamma vore den, att man med tanke på de dåliga grundförhållandena vid Bohusbanan och med erfarenheterna därifrån, ansåge sig nödsakad företaga en grundligare undersökning angående den så kallade Glasbergalinien. Det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, går i stället ut på att bygga denna »hårnålskrok», som den döpts till. Såsom vi finna af den den kungl. propositionen åtföljande kartan, har Glasbergalinien två olika sträckningar. Utskottet har i sin motivering icke absolut fastslagit, att man skulle gå vare sig den ena eller den andra af dessa linier, utan utskottet säger endast, att ur järnvägsteknisk synpunkt liksom med hänsyn till väglängdens korthet Glasbergalinien har vissa företräden framför den andra linjen.

Det har här under debatten om denna järnvägsfråga blifvit sagdt, att det icke är så farligt att göra en dylik krok på järnvägen, som Kungl. Maj:t föreslagit, ty tiden skulle därigenom endast förlängas med 3 ½ minut för kontinentaltågen, och civilministern anförde, att om man icke vill underkasta sig denna tidsförlängning, så må den gamla bron ligga kvar och de snabba tågen fortfarande föras fram den vägen. Här ligger svagheten i Kungl. Maj:ts förslag; vi skola bygga denna krok på järnvägen för att komma fram till Södertälje, men fortfarande skall genomgångstrafiken ledas på den gamla linien. Men med den alltmera tilltagande trafiken å såväl järnvägen som kanalen kunna vi fortfarande riskera en olycka vid svängbron. När jag nu vill vara med om en ny linie, vill jag på samma gång, att den gamla bron skall tagas bort, just därför att den är farlig för trafiken.

Jag vill äfven ställa denna fråga i samband med, att vi beträffande denna järnvägsförbindelse komma att ingå vissa aftal

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

med andra nationer angående ordnandet af samtrafik. Jag tänker därvid på den rivalitet, som utvecklades, när frågan var före om inrättande af den nya ångfärjelinien mellan Trelleborg och Tyskland. Från svensk sida framhölls då, att tyskarne skulle på en viss plats lägga en fast bro för att framkomligheten för järnvägstågen skulle blifva större å den tyska sidan, men därpå svarade tyskarne: Varen så goda och förkorta tiden å edra egna järnvägar. När man tänker på denna kapplöpning för åstadkommandet af den största möjliga begränsning i fråga om tågtiden, kan verkligen icke det af Kungl. Maj:t här uppgjorda förslaget sägas vara af någon tilltalande natur. Ty äfven om det icke syns, när man åker, kan man dock på kartan se, hvilken krokväg den resande här skulle göra. Och denna krok skulle vi besluta bygga 40 år efter det, att denna hufvudled byggdes! Det synes mig, som om vi icke kunna inlåta oss på något sådant.

Sedan hafva vi kostnadsfrågan. Man säger, att de siffror, på hvilka Glasbergaliniens kostnadsberäkningar äro byggda, icke äro fullt tillförlitliga. Jag vill dock ha klart för mig, innan jag går att fatta beslut i en fråga, där det kräfves 5,000,000 kronor i anläggningskostnad, om verkligen beräkningarna äro riktiga eller ej. I närvarande stund ligger saken så, att enligt de hittills gjorda kalkylerna skulle byggnadskostnaden ställa sig något dyrare för Glasbergalinien, medan däremot den årliga trafikkostnaden skulle där blifva billigare, och dessa båda saker skulle således utjämna hvarandra. Jag vill dock ha något närmare uppgifter att bygga på, innan jag går att fatta beslut om antagandet af det ena eller andra förslaget uti den nu föreliggande frågan.

Det synes mig, som om man icke vidare behöfde ingå i någon granskning af reservanternas förslag, utan att detta för enhvar, som vill främja utvecklingen, är dödsdömdt på grund af sin egen omöjlighet. Jag behöfver således icke upptaga tiden med något ordande om detsamma. Jag vill endast utgå ifrån och understryka den uppfattningen, att om Riksdagen verkligen vill, att någonting skall åtgöras i denna fråga, bör Riksdagen väl äfven säga, hvad det är den vill. Därför instämmer jag tillfullo med herr civilministern däruti, att om vi instämma med Första Kammaren i den föreliggande frågan, så har Kungl. Maj:t icke någon egentlig ledning för blifvande undersökningar.

Jag anser, att det vore klokast att godkänna utskottets såväl motivering som kläm, och till detta ber jag, herr talman, att kort och godt få yrka bifall.

Med herr Thorsson förenade sig herrar *Persson* i Tällberg, *Ström* i Transtrand, *Vennersten* och *Olsson* i Älfdalsåsen.

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman! Det var ju tråkigt, att herr civilministern icke förstod hvad jag menade. Det får jag naturligtvis *uteslutande* tillskrifva min oförmåga att uttrycka mig på ett förståeligt sätt. Hvad jag ville säga var emellertid det, att man skulle bifalla utskottets kläm, hvarigenom jag trodde, att det skulle blifva tydligt för alla och äfven för herr civilministern, att man icke ville hafva hårnålskroken, som nu af Kungl. Maj:t i den kungl. propositionen föreslagits, och hvilken proposition genom bifall till utskottets kläm skulle blifva afslagen. Detta förslag skulle alltså komma bort och icke kunna komma tillbaka, sedan det en gång blifvit af Riksdagen afslaget.

Däremot sökte jag framhålla åtskilliga tvifvelsmål beträffande lämpligheten af att — såsom utskottet i sin motivering gjort — fastslå Glasbergalinierna. Då jag har den öfvertygelsen, att det finnes andra vägar, på hvilka man kan lösa denna fråga, kunde jag icke gärna yrka på, att denna motivering skulle godkännas. Jag tillät mig — såsom jag tror tämligen tydligt — att säga, att mina sympatier vore för det framställda förslaget att bygga öfvergången af kanalen på någorlunda segelfri höjd, exempelvis 15 meter. Men jag tillade, att det synts mig af de gjorda beräkningarna, som om järnvägsstyrelsen och öfriga vederbörande allt för mycket fäst sig vid hårnålskroken och bitit sig fast i den. Jag hyste den förhoppningen, att det genom utredning af de sakkunniga, som stå herr statsrådet till buds, skulle kunna utrönas, om man icke kunde tillgodose både kanalens och järnvägens intressen på en gång. Jag beklagar, om det icke skulle låta sig göra. Men jag kan sannerligen icke inse skälet, hvarför icke, sedan herr statsrådet genom Riksdagens beslut fått klart för sig, att Riksdagen icke vill gå med på hårnålskroken, Kungl. Maj:t skulle kunna undersöka, hvilken af de två Glasbergalinierna eller framgången öfver kanalen på den nuvarande linien skulle befinnas fördelaktigast.

Gentemot den siste ärade talaren ber jag endast att få säga, att om man så kraftigt och enligt min uppfattning så riktigt, som herr Thorsson gjort, talar mot en förlängning af denna hufvudlinie och pekar på att det inför utlandet skulle taga sig egendomligt ut, om man gjorde en sådan förlängning, så kan jag icke förstå, hur man kan komma och föreslå en annan linie, som också medför förlängning, visserligen icke så lång som den af Kungl. Maj:t föreslagna, men i hvarje fall afsevärd. Mig synes, att slutsatsen af herr Thorssons yttrande bort blifva, att han icke velat gå med på att lämna Kungl. Maj:t frihet att undersöka två olika linier, utan yrkat, att Riksdagen skulle uttala sig för den nuvarande linien, som ovedersägligen blir den kortaste.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! Endast ett par ord! Jag får säga, att vid en fråga som denna tror jag, att man

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

bör ytterligare sätta sig in i förhållandena, innan man bestämdt uttalar sig för att järnvägen skall hafva den eller den sträckningen. Jag tviflar på att flertalet af kammarens ledamöter äro beredda på att bestämdt säga ifrån, att de vilja gå med på den eller den linien eller att någon af Glasbergalinierna är den rätta. Ehuru jag tror, att reservanternas förslag blir det billigaste, tror jag dock icke, att det kommer att hafva framgång. Jag ser icke någon annan utväg än den, som herr Ekman i Mo gård föreslagit, det vill säga att Kungl. Maj:t får rättighet att genom en förnyad och noggrann undersökning utröna, hvilken linie som blir den billigaste.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till det af herr Ekman i Mo gård framställda förslaget, det vill säga till utskottets hemställan, men med ogillande af dess motivering.

I detta yttrande instämde herr *Zetterstrand.*

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag har redan instämt med herr Thorsson, men anser mig likväl böra närmare gifva tillkänna den uppfattning, jag har i denna fråga. Särskildt på grund af den siste talarens anförande skall jag be att få säga några ord.

Det förefaller mig underligt, om kammaren skulle bifalla det af herr Ekman framställda yrkandet, som jag anser icke innehålla någonting alls om hvad man vill i denna fråga. Herr Ekman sade, att herr civilministern missuppfattat honom, men jag får säga, att jag har förstått herr Ekman på samma sätt som herr civilministern gjort. Och jag vill dessutom säga gentemot herr Ekman, att han bestämdt icke förstått utskottets motivering, då han påstår, att utskottet fastslagit Glasbergalinien. Det har utskottet ingalunda gjort, utan utskottet har endast uttalat en önskan om att Glasbergalinien måtte undersökas. Det är en väsentlig skillnad mellan detta och att utskottet skulle ha fastslagit en viss linie. Om denna kammare skulle förena sig i Första Kammarens beslut, förstår jag icke, hvad ledning Kungl. Maj:t skulle ha vid utarbetandet af ett nytt förslag i frågan. Då synes mig Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag vara att föredraga. Men då jag tänkt, att det skulle vara nyttigt, att en undersökning komme till stånd, huruvida icke den föreslagna linien afsevärdt skulle kunna förkortas, så har jag icke kunnat vara med om Kungl. Maj:ts förslag. Men jag vill säga till de herrar, som anse, att vägen bör gå öfver kanalen, där den nu går, att vi i så fall få bereda oss på afsevärda kostnader under den närmaste framtiden.

Ingen har framhållit den strategiska betydelse, som många militärer tillmätt Södertälje kanal. Den siste talaren har liksom jag mycket väl reda på det besök, som försvarskommittén gjorde

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

på platsen, och att de militära myndigheterna ansågo denna kanal vara af stor betydelse i strategiskt afseende.

Jag går därför så långt, att jag vill uttala den önskan, att om en undersökning kommer till stånd, man också låter undersöka, huruvida det icke vore klokt, att bron öfver kanalen vid Södertälje byggdes som svängbro, ty det kan komma sådana tider, då det vore af vikt att äfven krigsfartyg med höga master kunde passera kanalen, och då vore det klokt, om man vid byggandet af den nya bron toge hänsyn äfven därtill.

Man klagar så ofta öfver, att det är för litet samband mellan landtförsvaret och sjöförsvaret, och att man ofta vid de beslut, som fattas, tager för litet hänsyn till strategiska synpunkter. Jag tror, att det är viktigt, att vi ägna mera uppmärksamhet, än vi hittills gjort, åt sådana förhållanden, så att vi icke få betala ut stora summor endast af den anledningen, att vi icke haft nog framtidsblick.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag med bibehållande af dess motivering.

Herr Thor: Herr talman! Herr Persson i Tällberg har framhållit, att man också borde taga hänsyn till de strategiska förhållandena och möjligheten af att framföra krigsfartyg genom kanalen. Jag vill då säga, att några tankar i den vägen icke uttalats inom utskottet. Hade sådana synpunkter äfven kommit att göra sig gällande, då tror jag, att alla skäl talat för, att förslaget afslagits, så att man får klart för sig huru stor hänsyn borde tagas till dessa synpunkter. För min del anser jag, att man knappast kan tala om att genom Södertälje kanal framföra krigsfartyg.

Gentemot dem, som uttalat sig emot reservanternas förslag och som i likhet med herr Thorsson ansett det vara dödsdömdt, skall jag be att få framhålla först och främst, att den linie, som reservanterna föreslagit, blir den kortaste. Dessutom skulle den också bli den billigaste. Men sådana saker som billighet tager man ju icke så mycken hänsyn till, och sedan man nu beslutit anlägga den dyra Vänersborgskanalen, så vill man förmodligen tillämpa samma flotthet äfven i denna fråga. Men jag tillåter mig dock fortfarande att påpeka, att den linie, som vi föreslagit, skulle ställa sig billigast.

Nu säger man, att därigenom trafiken på kanalen skulle bli alldeles strypt. Men det behöfver den icke bli. Kanaltrafiken är icke nu strypt, ty kanalen kan, enligt hvad herr Pettersson meddelade, hållas öppen $9^1/_2$ timmar om dygnet, och sålunda behöfde trafiken på kanalen icke heller med detta förslag blifva strypt. Man säger också, att då man får järnvägen Järna—Norrköping färdig, så skulle trafiken ökas i hög grad. Det kan jag medgifva. Men dels finge man dubbelspår och dels en sväng-

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

bro, som skulle möjliggöra större trafik och möjliggöra, att tågen kunde mötas på hvilken punkt som helst mellan Rönninge och Järna, och detta vore fördelaktigare än om man hade en enkelspårig bana och en enkelspårig bro, ty de dubbla spåren skulle göra det möjligt, att bron kunde hållas öppen under en längre tid på dygnet än eljest. Vidare skulle genom det af oss förordade förslaget brons axel läggas midt i kanalen, hvarigenom samtidigt ett fartyg skulle kunna gå ut och ett fartyg gå in, då bron var öppen. Detta är icke möjligt, så länge axeln ligger vid ena sidan.

Jag tror sålunda, att det icke är riktigt att säga, att reservanternas förslag är dödsdömdt, så att man bör kasta bort det utan vidare. Men då man icke tar särskild hänsyn till kostnadsfrågan utan endast vill ha det hela så storartadt som möjligt, så är det ju tydligt, att detta förslag icke kan vinna det understöd, som eljest borde tillkomma detsamma.

Vidare framhölls af herr Pettersson en omständighet, som jag särskildt vill understryka, nämligen att Södertälje kanalbolag har vissa rättigheter gentemot staten, som göra, att man icke kan bygga huru som helst. Det skulle sålunda kunna hända, att om man beslöte att bygga bron på en segelfri höjd af omkring 26 meter öfver vattenytan, bolaget icke nöjde sig med detta utan yrkade, att bron skulle byggas till en höjd af exempelvis 35 meter. Bolaget kunde ju framhålla, att det hade rättighet till fri trafik, att det erhållit koncession och att det därför ansåge, att bron borde byggas till denna höjd. Detta vet jag icke, men herr Pettersson nämnde, att kanalbolaget har rättighet till fri och obehindrad trafik, och det skulle ju kunna hända att bolaget ansåge, att trafiken icke blefve fri och obehindrad, om brons höjd bestämdes till 26 meter.

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman! Endast ett par ord med anledning af hvad herr Persson i Tällberg yttrat. Herr Persson instämde i det yrkande, som herr Thorsson gjorde, hvilket yrkande alldeles särskildt grundade sig på herr civilministerns uttalande, att han önskade erhålla någon ledning genom att få klart för sig hvad kammaren hyste för åsikt beträffande riktningen af den ifrågasatta järnvägen; herr Thorsson säger, att han ger herr civilministern alldeles rätt häri, och yrkar så bifall till utskottets hemställan. Sedan säger herr Daniel Persson, att utskottet icke uttalat sig för någon viss riktning, och att man icke får läsa motiveringen på det sättet, att det vore meningen att utskottet uttalat sig för Glasbergalinien. Då vill jag säga, att jag kan icke läsa utskottets utlåtande på annat sätt än som jag gjort. I sitt utlåtande förordar utskottet så mycket som möjligt denna linie utan att yrka bifall till densamma i klämmen. Utskottet yttrar sig icke till förmån för någon annan linie, men

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

på sid. 11 uttalar det sig om Glasbergalinien i synnerligt berömmande ordalag. Men har herr Persson i Tällberg rätt däri, att detta icke betyder, att man tillstyrker denna linie, då vill jag påpeka två saker, nämligen dels att herr statsrådet icke i denna motivering har något som helst stöd, och dels att kamrarne sålunda lika gärna kunna gå med på mitt förslag och stryka motiveringen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag ber att få fästa herr Ekmans uppmärksamhet på, att det är skillnad mellan de uttryck, som utskottet använder, då det talar om Glasbergalinjen och de uttryck, som herr Ekman använde i ett föregående anförande, nämligen att utskottet skulle ha fastslagit Glasbergalinien, men detta gör icke utskottet, utan utskottet endast förordar, att en undersökning måtte komma till stånd beträffande denna linie. Utskottet säger: »Det finnes emellertid förslag upprättade till andra sträckningar af järnvägen öster om broöfvergången vid Södertälje sluss, nämligen de s. k. Glasbergalinierna, hvilka i närheten af Rönninge station ansluta sig till den nuvarande stambanan.» Det är således utskottets mening, att dessa linier skulle undersökas, och detta är icke detsamma som om utskottet skulle sagt, att utskottet ville fastslå, att det skulle bli dessa linier. Den blifvande undersökningen skall visa, huruvida någon af dessa linier böra komma i fråga eller icke. Och det är just för att Kungl. Maj:t skall ha en ledning för de undersökningar, som böra vidtagas, som utskottet håller på, hvad utskottet skrifvit, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! Jag tror icke, att herr Daniel Persson kan neka till, att utskottets motivering ganska tydligt pekar på Glasbergalinien och icke på någon annan linie. Jag tror icke, att någon regering skulle våga att föreslå någon annan linie, ty då finge man nog höra, huru litet regeringen frågade efter Andra Kammarens mening. Jag kan därför icke frångå den åsikten, att kammaren gör klokast i att icke uttala någon mening, utan öfverlämna åt Kungl. Maj:t att handla i frågan med ledning af den förda diskussionen. En undersökning torde nog också visa, hvilken af de båda Glasbergalinierna som är den lämpligaste.

Herr Sjö: Herr talman! jag kan icke annat än ställa mig på de talares ståndpunkt, som yrka, att man icke bör binda sig i detta fall. Det är, synes mig, riktigt att man i utskottets motivering vill inlägga den mening, att utskottet skulle ha bestämdt uttalat sig för ett enda förslag, nämligen Glasbergalinien. Detta kan jag ej vara med om.

Men jag har begärt ordet icke af denna anledning utan på

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

grund af ett yttrande, som fälldes af herr statsrådet och chefen för civildepartementet. Han sade nämligen, att reservanterna inom Första Kammaren hade uttalat, att de icke tänkt sig annat än att det skulle blifva ett provisorium under en tid af 20 år, och skulle det blifva ett provisorium under 20 år, hvilket herr statsrådet icke motsade, då skulle man ju vinna ganska afsevärda belopp. Ty vi skola dock komma ihåg, att dessa ökade trafikkostnader, som hårnålskroken skulle medföra, på grund af den rullande materielens slitning och skenornas slitning på bron årligen, skulle uppgå till 35,000 eller 50,000 kronor. Om vi säga 50,000 kronor, så skulle detta på 20 år uppgå till en summa af 1,000,000 kronor, som jag tycker att vi skulle kunna inbespara. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle anläggningskostnaderna uppgå till 5,400,000 kronor men enligt vårt förslag till 2,252,000 kronor; herrarne kunna således finna, att man under det provisorium, som jag talat om, skulle kunna inbespara ganska afsevärda kapital, och enligt hvad sakkunniga upplyst, skulle trafiken tillgodoses bättre genom detta vårt förslag, än om man beslöte sig för hårnålskroken eller någon af Glasbergalinierna; dessa sistnämnda synes mig under alla omständigheter bli de dyraste af alla förslagen. Herrarne skola komma ihåg, att när man skall gå genom berg med tunnlar, så blir detta mycket dyrt. Jag tror därför, att det klokaste vore, om kammaren fattade sitt beslut i enlighet med reservanternas hemställan. Men om herrarne vilja afslå Kungl. Maj:ts förslag och bifalla utskottets, så vill jag uppmana herrarne att under inga omständigheter taga motiveringen utan stryka den.

Herr Crafoord: Herr talman! Af diskussionen synes ha framgått, att det är flera talare som icke förstått hvarandra. Äfvenledes synes ha framgått af diskussionen, att missuppfattningar framträdt med hänsyn till tekniska synpunkter, missuppfattningar, som jag icke vill upptaga tiden med att bemöta. Jag tror för min del, att frågan icke kan annat än vinna på en närmare utredning, hvarför jag ber att få yrka bifall till det förslag, som herr Ekman framställt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner, på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till utskottets hemställan men med ogillande af dess motivering, 3:o) afslag åt utskottets hemställan och bifall i stället till den af grefve A. F. Wachtmeister m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, och 4:o) afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition antagits den under 2:o) upptagna

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna. (Forts.)

propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 202, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med ogillande af dess motivering.

Omröstningen utvisade 51 ja men 130 nej, vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan med ogillande af dess motivering.

§ 5.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr Eriksson i Grängesberg, som anförde: Herr talman, mina herrar! Begär efter vetande brukar i allmänhet anses som en berömlig dygd, väl värd att på allt sätt understödjas.

Denna allmänna uppfattning synes dock icke kungl. järnvägsstyrelsen dela. Vid järnvägsmannaförbundets nyligen afhållna kongress beslöts årligen bekosta fem medlemmars undervisning vid folkhögskola. De medlemmar, som erhålla detta stipendium, skola vara tjänstgörande, en del vid statens och de öfriga vid de enskilda järnvägarna.

Enär järnvägsstyrelsen för ett à två år sedan vägrat lägre tjänsteman ledighet för bevistandet af folkhögskola, ansåg sig förbundsstyrelsen, innan stipendierna kungjordes till ansökan, böra inhämta järnvägsstyrelsens utlåtande, om ledighet nu kunde erhållas. På därom till generaldirektören framställd förfrågan har han svarat, att direkt besked icke nu kan lämnas, utan skola eventuella ansökningar om ledighet pröfvas i vanlig ordning, men att järnvägsstyrelsen principiellt anser, att om någon af personalen genom skolstudier vill skaffa sig ökad allmänbildning, så bör detta ske, innan han tar anställning, eller ock får han sluta sin tjänst för att få tillfälle därtill.

Hvilka skäl som varit vägledande för järnvägsstyrelsen, då den intagit denna ståndpunkt, är omöjligt att förstå. Gällde begäran om tjänstledighet samtidigt ett större antal tjänstemän, kunde ju tänkas att svårighet med trafikens behöriga skötsel kunde uppstå, men då det gäller tre, högst fyra personer årligen, kan ingen sådan svårighet möta. Särskilda fall kunna möjligen

Interpellation. (Forts.)

inträffa, då den tjänstledighetssökande af en eller annan anledning icke utan afsevärd olägenhet för järnvägen kan beviljas ledighet. Men då det tillkommer järnvägsstyrelsen att pröfva hvarje särskild ansökan, bör detta förhållande icke kunna utgöra något principiellt hinder. Om samma tjänsteman vid upprepade tillfällen önskade längre tjänstledighet för berörda ändamål, erkännes att betänkligheter kunna förefinnas, men härvid är det endast fråga om tjänstledighet för *en* gång under en tid af 5 à 6 månader. Järnvägarnes ekonomi kan icke heller beröras, om denna ledighet beviljas, då därmed afses afstående under tiden af *alla* med tjänsten förenade förmåner.

Studierna vid en folkhögskola afse ju icke förkofran direkt i fackkunskap, men hvarje järnvägsman, lägre som högre, bör i eget och i statens intresse sträfva efter ökad duglighet för att göras skicklig att, om så behöfves, bekläda mera kräfvande befattningar. Och en viktig faktor i denna utbildning är för den lägre personalen att genom ökade bokliga kunskaper vinna större allmänbildning. Därtill kommer, att ökad folkbildning är en lifssak för vårt land ur allmän medborgerlig synpunkt. Då Riksdagen gynnar folkhögskole- och folkbildningsarbetet i sin helhet med rätt stora anslag årligen, synes det mig minst sagdt egendomligt, att ett statens verk skall ställa sig hindrande i vägen.

Sveriges kroppsarbetande folk i olika yrken och näringsgrenar offrar årligen stora belopp för detta ändamål, och ensamt detta fackförbund anslår därför 1,500, eventuellt 2,000 kronor årligen. Detta järnvägsmannaförbundets beslut anser jag vara synnerligen efterföljansvärdt, och järnvägsstyrelsens afsikt att söka omintetgöra anslagets tillgodogörande skadligt och icke i öfverensstämmelse med samhällets bästa.

Då jag sålunda anser det vara till skada, om den af järnvägsstyrelsen häfdade principen skulle bli bestående, får jag härmed anhålla om kammarens benägna tillstånd att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa följande spörsmål:

Anser herr statsrådet, att ett statens verk bör principiellt afvisa en tjänstemans anhållan om tjänstledighet, mot afstående af alla med tjänsten förenade förmåner, då tjänstledigheten sökes för inhämtande af ökad allmänbildning, t. ex. genom en folkhögskolekurs?

Ifrågavarande anhållan blef på begäran bordlagd.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,40 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdadt anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.